

Shkathtësitë bazë

21st CENTURY SCHOOLS

MËSIMDHËNIA E MENDIMIT
KRITIK DHE ZGJIDHJES SË
PROBLEMEVE

Udhëzues për Pjesëmarrës

Autore: Dr. Radmila Rangelov Jusović
Përshtatur nga trajnerët e British Council Kosova
Janar 2020

përmbajtje:

1. HYRJE NË PROGRAM	5
1.1 Objektivat	5
1.2 Përmbledhje dhe koncepte	5
1.3 Rreth MKZP-së	6
1.4 Vlerësimi formativ dhe sumativ në klasë	7
1.5 Fjalor i termave	8
2. PROGRAMI I TRAJNIMIT	9
2.1 Dita e parë	9
SESIONI 1: HYRJE NË MENDIMIN KRITIK DHE ZGJIDHJEN PROBLEMEVE (MKZP)	9
SESIONI 2: MJEDISI I TË NXËNIT PËR MKZP-NË	13
SESIONI 3: PYETJET QË E MBËSHTETIN MKZP-NË	17
SESIONI 4: PYETJET – PJESA 2	19
2.2 Dita e dytë	24
SESIONI 1: DËSHMITË	24
SESIONI 2: DËSHMITË – PJESA 2	30
SESIONI 3: PERSPEKTIVAT E NDRYSHME	31
SESIONI 4: STRATEGJITË PËR ZGJIDHJEN E PROBLEMEVE	33
2.3 Dita e tretë	37
SESIONI 1: MICRO:BITI	37
SESIONI 2: MICRO:BITI – PJESA 2	39
SESIONI 3: REFLEKTIMI DHE PLANIFIKIMI I ZBATIMIT TË MËTEJTMË TË MKZP-SË	40
PAS TRAJNIMIT	41
SESIONI 4: PLANIFIKIMI I PROJEKTIT TË SHKOLLËS	43

Challenge: Choose your own delay
Change the numbers in your `random` block. You can speed up your game to make it harder, or slow it down to add suspense!

Challenge: Choose your own image
Can you change the image that's displayed?

...me to see who has the fastest response

Step 2: Waiting for a winner

Let's add code to wait until a button is pressed.

Activity Checklist

- After displaying an image, you'll need to wait until someone presses their button.

Another way of saying this is that you'll need to wait as long as button A and button B have not been pressed.

To do this, add a `while` loop from the 'Control' section. The `while` loop should be added in just after the `draw` block.

VAN A
MILIA

1 HYRJE NË PROGRAM

1.1 Objektivat

Gjatë këtij programi ju:

1	2	3	4	5
Do të shqyrtoni njohuri teorike bazë të Mendimit Kritik dhe Zgjidhjes së Problemeve (MKZP), të njohura në nivel ndërkombëtar.	Do të shqyrtoni dëshmi të dokumentuara për mënyrën se si MKZP-ja mund të mësohet dhe vlerësohet .	Do të të merrni shembuj praktikë mbi mënyrën e zhvillimit të MKZP-së në shkollat tuaja.	Do të identifikoni mundësitë brenda shkollës suaj për t'i zhvilluar shkathtësitë e MKZP-së.	Do të zhvilloni teknika të udhëheqjes, menaxhimit të projekteve dhe të vetëvlerësimit për ta ngulitur MKZP-në në praktikën tuaj.

Këto objektiva lidhen me praktikën e mësimdhënies që përdorni ju dhe kolegët tuaj në shkollë, brenda dhe përtej mësimdhënies së kurrikulës kombëtare.

1.2 Përmbledhje dhe koncepte

Struktura e programit të ë trajnimit mbështetet në parimet e mëposhtme:

- MKZP-ja duhet të ofrohet në kontekstin e lëndës
- përvojat e nxënësve ofrojnë një rrugë drejt koncepteve komplekse
- mësimdhënësi duhet t'i bëjë të qarta strategjitë e MKZP-së
- për t'i përmirësuar shkathtësitë e MKZP-së, nxënësit duhet t'i praktikojnë ato vazhdimisht.

Programi do të fokusohet në katër karakteristikat kryesore të MKZP-së:

- zgjidhjen e problemeve dhe pyetjeve të pazakonta
- shqyrtimin e perspektivave të ndryshme për çështjet
- vlerësimin e dëshmimeve për dhe kundër pozicioneve të ndryshme
- kuptimin e strukturave të thella të çështjeve.

Për t'i zhvilluar këto karakteristika të MKZP-së, do të praktikohen tri strategji të mësimdhënies:

- shtrimi i pyetjeve për ta zhvilluar të menduarit e thellë dhe për të kontrolluar nëse është kuptuar çështja
- ofrimi i shembujve se si të mendohet në mënyrë kritike dhe të zgjidhen problemet
- ofrimi i informatave kthyesë dhe korrigjimeve në mënyrë sistematike.

DITA 1	DITA 2	DITA 3
Sesioni 1 Hyrje në mendimin kritik dhe zgjidhjen e problemeve (MKZP)	Sesioni 1 Dëshmitë – pjesa 1	Sesioni 1 Micro:biti
Sesioni 2 Mjedisi i të nxënit për MKZP-në	Sesioni 2 Dëshmitë – pjesa 2	Sesioni 2 Micro:biti – pjesa 2
Sesioni 3 Pyetjet që e mbështetin MKZP-në	Sesioni 3 Perspektivat e ndryshme	Sesioni 3 Reflektimi dhe planifikimi për zbatimin e mëtejshëm të MKZP-së
Sesioni 4 Pyetjet – pjesa 2	Sesioni 4 Strategjitë për zgjidhjen e problemeve	Sesioni 4 Planifikimi i projektit të shkollës

1.3 Rreth MKZP-së

Mendimi kritik është përdorur në arsim si shprehje në modë për shumë vite. Me gjithë rëndësinë e shkathtësive të të menduarit të nivelit të lartë, sipas hulumtimeve pjesa më e madhe e programeve të mendimit kritik ka arritur përfitime modeste. Para se ta filloni këtë program, do t'ju rekomandojmë shumë ta lexoni artikullin e Daniel Willinghamit *“Critical Thinking: Why Is It So Hard To Teach?”*¹ la vlen të reflektojmë në lidhje me konkluzionet kryesore të Willingham-it dhe implikimet e tyre:

Programet e veçanta nuk ia vlejné. Të menduarit në mënyrë kritike duhet t’u mësohet nxënësve në kontekstin e lëndës.

Implikimi: Mundohuni ta përshtatni përmbajtjen e këtij programi trajnimi bazuar në lëndën që ju e ofroni. Punoni me kolegët që i japin mësim grupmohës së njëjtë dhe mendoni për rëndësinë dhe përshtatshmërinë e MKZP-së për lëndët tuaja.

Mendimi kritik nuk vlen vetëm për nxënësit më të avancuar.

Implikimi: Të gjithë nxënësit janë të aftë për mendim kritik. Qenësore është të kuptojmë kur duhet të përdoren strategjitë e mendimit kritik dhe si ta arrijmë këtë me sukses.

¹ Willingham, DT (2007) *Critical Thinking: Why Is It So Hard To Teach?* [Mendimi kritik: Pse është kaq e vështirë t’ua mësosh të tjerëve?] American Federation of Teachers [Federata Amerikane e Mësimdhënësve], Periodicals, Summer 2007. Mund ta gjeni në: www.aft.org/sites/default/files/periodicals/Crit_Thinking.pdf

Përvojat e nxënësve ofrojnë rrugën drejt koncepteve komplekse.

Implikimi: Shqyrtoni shembujt e përdorur në këto materiale dhe reflektoni nëse ato janë të përshtatshme për audiencën tuaj. Nëse nuk janë, përdorni shembuj të tjerë që lidhen më mirë me përvojat e nxënësve tuaj, si mënyrë për të menduar në mënyrë kritike për konceptet komplekse.

Për t'u mësuar nxënësve strategjitë e mendimit kritik, bëni ato të dukshme dhe praktikoni.

Implikimi: Bëni të dukshme strategjitë e ndryshme të MKZP-së. Këtë mund ta bëni duke menduar me zë: "Në 15 minutat e ardhshëm, le ta praktikojmë se si mund ta shqyrtojmë këtë çështje nga disa perspektiva. Do t'ju shtroj pyetje, duke ju nxitur të merrni parasysht perspektiva të ndryshme." Po ashtu, sigurohuni që ta kuptoni se MKZP-ja nuk mësohet shpejt. Kërkon shumë praktikë – jo ditë apo muaj, por me shumë gjasë edhe vite.

1.4 Vlerësimi formativ dhe sumativ në klasë

Përdorimi efikas i vlerësimit do ta përmirësojë cilësinë e mësimdhënies dhe të nxënësve. Dylan Wiliam i ka rishikuar dëshmitë për vlerësimin formativ nga hulumtimet e bëra dhe sugjeron pesë hapa për mësimdhënësit:

1. sqarimin, këmbimin dhe kuptimin e rezultateve të të nxënësve dhe kritereve për sukses
2. nxitjen e aktiviteteve në klasë që nxjerrin në pah dëshmi të të nxënësve
3. ofrimin e informatave kthyes (feedback) që i shtojnë përpara nxënësve
4. aktivizimin e nxënësve si burim mësimi për njëri-tjetrin
5. aktivizimin e nxënësve si pronarë të të nxënësve të tyre.²

VLERËSIMI FORMATIV

Qëllimi i vlerësimit formativ është monitorimi i nxënësve në procesin e të nxënësve, për të verifikuar të kuptuarit e tyre dhe për t'u ofruar informata kthyes të vazhdueshme, në mënyrë që ju të mund ta përmirësoni mësimdhënien tuaj dhe nxënësve të mund ta përmirësojnë të nxënësve të tyre.

Ne do të sugjeronim metodat e vlerësimit formativ në vijim:

- Përdorimi i pyetjeve sqaruese: shtroni pyetje për ta sqaruar si e keni kuptuar ju të menduarit e tyre.
- Dëgjimi: shtyni nxënësve t'ju shpjegojnë si e dinë se diçka është e vërtetë. Mundohuni që nga shpjegimet e tyre të shihni nëse kanë ide të gabuara.
- Biseda me njëri-tjetrin: inkurajoni nxënësve të diskutojnë mes tyre për mënyrën se si do ta zgjidhnin një çështje të caktuar. Si mësimdhënës, ju duhet të ecni nëpër klasë dhe të dëgjoni bisedat e tyre.
- Vizatimi: kërkonin nga nxënësve që në vend se ta shkruajnë, ta vizatojnë atë çfarë kuptojnë.

² Wiliam, D. (2010) *The Role of Formative Assessment in Effective Learning Environments* [Roli i vlerësimit formativ në mjediset efikase të nxënësve], in Dumont H, Istance, D, Benavides, F (ed) *The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice* [Natyra e nxënësve: Përdorimi i hulumtimit për frymëzimin e praktikës], OECD Centre for Educational Research and Innovation [Qendra e OECD-së për hulumtime arsimore dhe inovacion], pp 135–159. Mund të qaset në: www.educ.ethz.ch/pro/litll/oecdbuch.pdf

VLERËSIMI SUMATIV

Vlerësimi sumativ apo përmbledhës ka për qëllim vlerësimin e të nxënësve të pjesëmarrësve në fund të programit, duke e krahasuar atë kundrejt një standardi.

Shkruani një përmbledhje ku reflektoni për procesin e inkorporimit të MKZP-së në procesin e mësimdhënies dhe të nxënësve, duke iu përgjigjur pyetjeve në vijim:

- Cili ishte objektivi i projektit të shkollës sime?
- Cilat qasje për përmirësimin e MKZP-së i kam provuar?
- Deri në çfarë mase këto qasje ishin të suksesshme? Pse?
- Çfarë do të bëja më ndryshe?
- Në cilat aspekte të MKZP-së kam nevojë të zhvillohem më tutje.

1.5 Fjalor i termave

Mendimi kritik. Të menduarit e vetëmenaxhues që prodhon ide të reja dhe zgjidh probleme.

Reflektimi kritik për përvojat dhe proceset e mësimdhënies dhe marrja e vendimeve efektive duke i shmangur grackat e zakonshme, për shembull shqyrtimi vetëm i një ane të një çështjeje, vënia në dyshim e dëshmi që nuk janë në pajtim me idetë tuaja, arsyetimi i bazuar në pasion e jo në logjikë dhe mosmbështetja e deklaratave me dëshmi.

Zgjidhja e problemeve. Sa herë që keni një qëllim që është bllokuar për ndonjë arsye – mungesa e burimeve, mungesa e informacioneve e kështu me radhë – ju keni një problem. Çfarëdo që bëni për ta arritur qëllimin tuaj është zgjidhje e problemit³.

Problemet e zakonshme. Problemet e zakonshme mund të zgjidhen duke përdorur metoda të njohura për nxënësit, duke i përsëritur hap pas hapi metodat e mësuara paraprakisht.⁴

Problemet e pazakonshme. Problemet e pazakonshme janë probleme për të cilat nuk ka qasje ose mënyrë të paraparë, të aplikuar me sukses ose të sugjeruar në mënyrë të qartë nga detyra, udhëzimet e detyrës ose një shembull i zgjidhur.⁵

³ Kahney, H (1993) *Problem solving: current issues* [Zgjidhja e problemeve: çështje aktuale]. Buckingham: Open University Press

⁴ Woodward, J, Beckmann, S, Driscoll, M, Franke, M, Herzig, P, Jitendra, A, Koedinger, KR and Ogbuehi, P (2012) *Improving Mathematical Problem Solving in Grades 4 through 8: A Practice Guide* [Përmirësimi i zgjidhjes së problemeve në klasat 4 deri në 8: Udhëzues praktik] (NCEE 2012-4055). Washington, DC: National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, [Vlerësimi dhe asistencë rajonale], Institute of Education Sciences, US Department of Education. Është e qasshme në http://ies.ed.gov/ncee/wwc/publications_reviews.aspx#pubsearch

⁵ Ibid.

2 PROGRAMI I TRAJNIMIT

2.1 Dita e parë

Qëllimi kryesor i ditës së parë është të kuptohen nga të gjithë objektivat e trajnimit, konceptet kryesore dhe treguesit e suksesit në përmirësimin e shkathtësive të MKZP-së. Po ashtu, pjesëmarrësit do të praktikojnë shkathtësitë e tyre në formulimin e pyetjeve që ndihmojnë zhvillimin e shkathtësive të larta të të menduarit.

SESSIONET

Sesioni 1 | Hyrje në mendimin kritik dhe zgjidhjen e problemeve (MKZP)

Sesioni 2 | Mjedisi i të nxënit për MKZP-në

Sesioni 3 | Pyetjet që e mbështetin MKZP-në

Sesioni 4 | Pyetjet – pjesa 2

SESIONI 1: HYRJE NË MENDIMIN KRITIK DHE ZGJIDHJEN E PROBLEMEVE (MKZP)

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

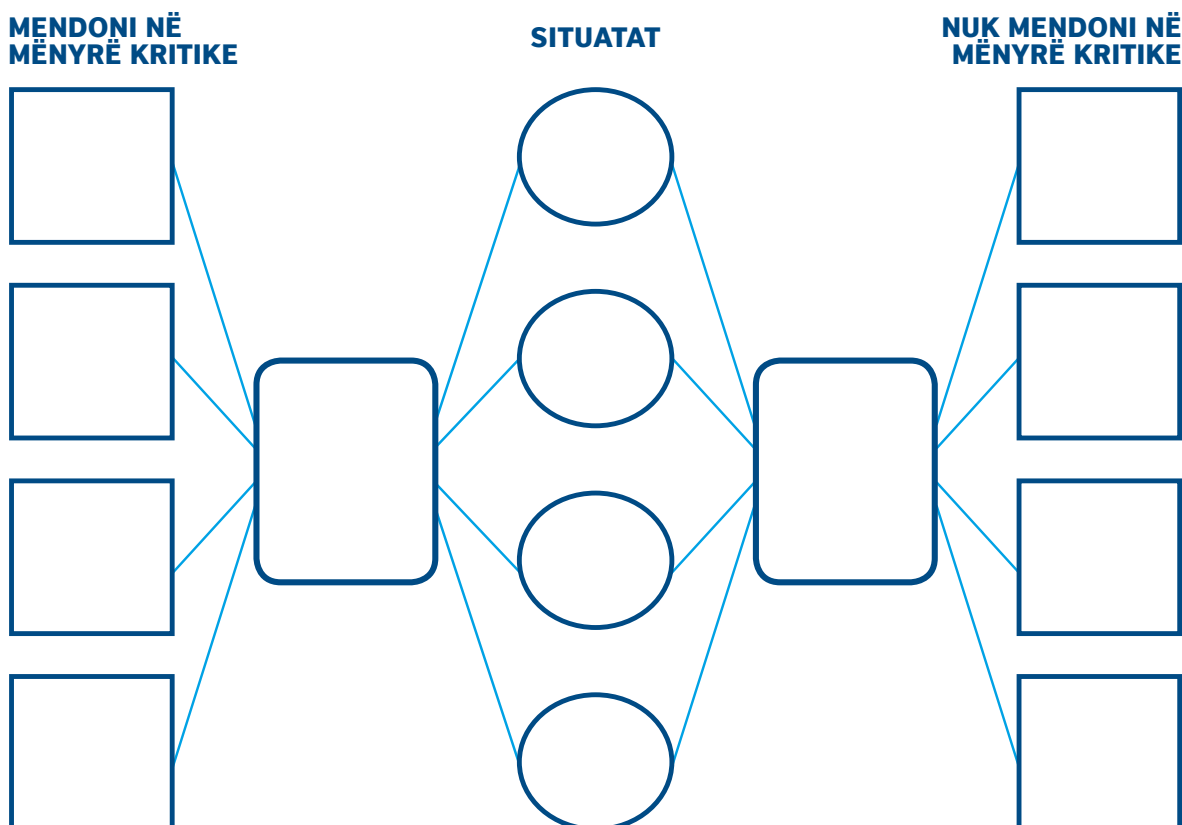
- njiheni më mirë me njëri-tjetrin;
- identifikoni veçoritë kryesore të mendimit kritik;
- krahasoni përkufizimet me praktikën e tanishme në arsim;
- përcaktoni qëllime personale për të nxënit.

■ PREZANTIMI

PREZANTONI PERSONIN AFËR JUSH	
EMRI:	
LËNDA QË AI/AJO JEP:	
VITET NË MËSIMDHËNIE:	
NJË FAKT INTERESANT:	

■ MENDIMTARI KRITIK

A jeni mendimtarë kritikë? Si e dini këtë? Cili është dallimi në mes mendimtarit kritik dhe personave që nuk mendojnë në mënyrë kritike? Mendoni për situatat e mundshme në të cilat na duhet mendimi kritik (vendimmarrja, leximi i teksteve informative, përdorimi i medias, zgjidhja e problemeve, vlerësimi, gjykimi, formimi i opinioneve...), dhe shkruani ato në mes të organizuesit grafik. Identifikoni dallimet në mes mendimtarit kritik dhe mendimtarit jokritik, dhe shkruani ato në kutitë në pjesën e jashtme.

■ KOMPETENCAT QË LIDHEN ME MENDIMIN KRITIK

Mendimtarët kritikë:

1. Shtrojnë pyetje të të menduarit të nivelit të lartë;
2. Mbledhin fakte nga burime të besueshme;
3. Shprehin mendimin e tyre duke përdorur argumente;
4. Marrin parasysh perspektivat e tjera;
5. Zgjidhin probleme;
6. Kuptojnë shkaqet dhe pasojat;
7. Mendojnë në mënyrë të pavarur dhe të vetëmenaxhuar;
8. Marrin vendime bazuar në dëshmi.

Diskutoni pyetjet në vijim në grup të vogël:

- Pse është e rëndësishme kjo kompetencë për nxënësit?
- Kur mund ta përdorin nxënësit atë në shkollë/jetë?
- Nga cilat njohuri, shkathtësi dhe vlera/bindje përbëhet kjo kompetencë?
- Tregoni një shembull të mësimdhënies së kësaj kompetence, të cilën jeni duke e aplikuar aktualisht.

■ PËRKUFIZIMET

Ndonëse mendimi kritik ka qenë temë e njohur në arsim për një kohë të gjatë, ende nuk ka konsensus për përkufizimin e tij. Në pjesën e sesionit në vijim do t'i shqyrtojmë aspektet kryesore të përkufizimit.

Përkufizimi nga John Dewey:

Shqyrtimi aktiv, i vazhdueshëm dhe i kujdesshëm i një bindje ose forme të supozuar të dijes, duke parë arsyet që e mbështesin atë dhe përfundimet e mëtejshme drejt të cilave zhvillohet.⁶

Përkufizimi aktual nga British Council:

Të menduarit e vetë menaxhuar që prodhon ide të reja dhe zgjidh probleme. Reflektimi në mënyrë kritike për përvojat dhe proceset e të nxënësve dhe marrja e vendimeve efektive.

Cilat janë veçoritë kryesore të këtyre përkufizimeve?

Nxjerrni fjalët kyçe dhe diskutoni ato – parafrazoni veçoritë kryesore me fjalët tuaja.

Mundohuni të gjeni veçori të kundërta.

Përkufizimi klasik nga Dewey:

PËRKUFIZIMI – VEÇORITË	VEÇORITË E KUNDËRTA
mendimi kritik si proces aktiv	
i vazhdueshëm dhe i kujdesshëm	
vëmendje në arsyet për të besuar diçka	
implikimet e mëtejshme të bindjeve tona	

⁶ Dewey, J (1909) *Moral Principles in Education*. [Parimet morale në arsim]. Cambridge, Mass. Riverside Press.

Përkufizimi aktual i British Council:

PËRKUFIZIMI – VEÇORITË	VEÇORITË E KUNDËRTA
të menduarit e vetë menaxhuar (pavarur)	
gjenerimi i ideve të reja	
marrja e vendimeve efektive	

■ ÇFARË DUA TË DI?

Temat e trajnimit:

1. Mjedisi i klasës për MKZP-në
2. Pyetjet
3. Dëshmitë
4. Perspektivat e ndryshme
5. Strategjitë për zgjidhjen e problemeve
6. Micro:biti

UNË DIJA/UNË MËSOVA	DO TË DOJA TË DIJA – PYETJET DHE PRITSHMËRITË

SESIONI 2: MJEDISI I TË NXËNIT PËR MKZP-NË

Zhvillimi i shkathtësive të mendimit kritik dhe zgjidhjes së problemeve kërkon mësimdhënës shumë të shkathët, në gjendje ta krijojnë një mjedis të sigurt, mbështetës dhe sfidues të të nxënit, ku nxënësit ndihen të lirë dhe të inkurajuar të mendojnë, shprehin pyetje, shqyrtojnë dhe punojnë në grupe, pa frikën se mos po gabojnë.

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- Identifikoni parakushtet kryesore për përmirësimin e shkathtësive të MKZP-së të nxënësve.
- Krijoni rregulla për klasën në të cilën MKZP-ja inkurajohet.
- Përdorni tregues për praktikën në klasë për vetëvlerësimin.

■ ÇFARË NUK DUHET TË BËJMË

Diskutoni: Kur keni qenë të vegjël, në shkollë apo familje, çfarë ju ka penguar ose dekurajuar për të “menduar” dhe/ose shprehur publikisht opinionin tuaj? Ndoshta keni vuajtur pasoja ose keni përvoja të tjera negative nga kjo qasje e të rriturve ndaj jush? Tregoni edhe përvojat pozitive. Çfarë kanë bërë mësimdhënësit ose të rriturit e tjerë për ta mbështetur MKZP-në?

Pas një diskutimi të shkurtër, bëni një listë të detajuar të të gjitha gjërave që e “vrasin” të menduarit, sidomos mendimin kritik në klasa dhe shkolla, dhe diskutoni pse ndodh kjo.

ÇFARË “E VRET” MENDIMIN KRITIK?

Mendoni për:

- Strategjitë e mësimdhënies
- Klimën në klasë
- Kurrikulën
- Kulturën dhe bindjet...

■ ZGJIDHJET – ÇFARË DUHET TË BËJMË

Shikoni listën dhe mendoni për zgjidhjet e mundshme. Mendoni për mjedisin e klasës në të cilin nxënësit do të inkurajoheshin dhe përkraheshin për të menduar në mënyrë kritike dhe për të zgjidhur probleme. Pranoni ekzistencën e pengesave.

Çfarë mund të bëjmë ne si mësimdhënës dhe çfarë duhet të presim nga nxënësit tanë?

KLASA NË TË CILËN INKURAJOMË MENDIMIN KKRITIK DHE ZGJIDHJEN E PROBLEMEVE

MËSIMDHËNËSI DUHET	NXËNËSIT DUHEN

■ TREGUESIT PËR PRAKTIKËN E MËSIMDHËNIES

Tani, le të mendojmë për mënyrat e vëzhgimit të këtyre praktikave në klasë dhe mënyrat për t'i përshkruar ato:

A janë treguesit të qartë, të kuptueshëm, të vëzhgueshëm? A pajtoheni me ta? A kemi harruar gjë?

Kush mund t'i përdorë ata, si dhe pse?

Treguesit për praktikimin e MKZP-së në klasë

VETËVLERËSIM I MËSIMDHËNËSIT:	FILLIM I MIRË	DERI DIKU	SHPESH IA DAL ME SUKSES	JEMI KLASË E MKZP-SË
MJEDISI I TË NXËNIT				
Përkrah nxënësit që të shprehin lirshëm mendimet e tyre pa frikën se mos gabojnë.				
Inkurajoj nxënësit të pyesin dhe kërkojnë ndihmë kur iu duhet.				
Tregoj durim duke u dhënë nxënësve kohë të mjaftueshme për t'iu përgjigjur pyetjes.				
Inkurajoj shprehjen e mendimeve dhe qëndrimeve të ndryshme mes nxënësve me një ton miqësor dhe që tregon respekt.				
Krijoj kushte për bashkëpunim dhe shkëmbim (punë në çifte ose grupe të vogla, shkëmbim).				

Përkrah interesimet e nxënësit në tema të tjera, edhe kur ato nuk janë pjesë e kurrikulës ose mësimi.				
Ndihmoj nxënësit ta lidhin atë që mësojnë me përvojën e tyre të mëparshme dhe me problemet e çështjet e jetës së përditshme.				
PYETJET				
Përpiloj pyetje që e mbështesin MKZP-në, si pjesë e planifikimit të orës mësimore.				
Shtroj pyetje që kërkojnë mendim të thellë, hulumtim, analizë dhe konkluzione.				
Mësoj fëmijët si të formulojnë pyetje të mira.				
Pyes shpesh nxënësit: Çfarë mendon ti? Si mund ta kuptojmë? etj.				
Mundohem të ndjek fillin e mendimit të një nxënësi që ka dhënë një përgjigje të gabuar ose jo mirë të ndërlidhur.				
Bëj pyetje të cilat i ndihmojnë nxënësit ta shqyrtojnë procesin e tyre të menduarit – Si e kuptove? Si e di? Pse mendon se kjo...? (pyetje sokratike).				
DËSHMITË				
I inkurajoj nxënësit të mbledhin informacione dhe dëshmi nga burime të ndryshme.				
I mësoj nxënësit si të gjejnë burime të besueshme të informacioneve dhe të dhënave.				
Kërkoj që nxënësit ta mbështetin mendimin e tyre me dëshmi dhe argumente.				
I ndihmoj nxënësit të kuptojnë se ata mund ta ndryshojnë mendimin e tyre kur prezantohen dëshmi valide, dhe nuk është e rëndësishme a kanë të drejtë apo jo, por të gjendet zgjidhja më e mirë.				

PERSPEKTIVAT E TJERA				
Pres nga nxënësit të marrin parasysh mendime dhe burime të ndryshme të informacionit.				
I nxis nxënësit të ndajnë në mënyrë të lirshme pikëpamjet dhe mendimet e ndryshme.				
U jap nxënësve mundësi që t'i shikojnë gjërat nga perspektiva e personave ose grupeve të ndryshme të personave.				
I nxis nxënësit të marrin vendime duke marrë parasysh nevojat e të tjerëve.				
ZGJIDHJA E PROBLEMEVE				
I ndihmoj nxënësit të analizojnë shkaqet dhe pasojat e fenomeneve dhe problemeve të caktuara me qëllim që të përcaktohen qëllime dhe kritere të qarta të suksesit.				
I nxis nxënësit të shqyrtojnë të dhëna dhe të fitojnë njohuri të mjaftueshme për një problem të caktuar.				
Shtoj pyetje dhe ofroj strategji të ndryshme të cilat i shtyjnë nxënësit drejt gjetjes së zgjidhjes së tyre.				
I inkurajoj idetë kreative dhe të menduarit “jashtë kutisë”.				
I ndihmoj nxënësit t'i testojnë idetë e tyre për zgjidhje të mundshme dhe të fillojnë për së pari nëse është e nevojshme (mësimi nga gabimet).				

Jam i/e mirë në: _____

Do të doja të mësoja më shumë për: _____

Në të ardhmen do të doja të puno më shumë në: _____

SESIONI 3: PYETJET QË E MBËSHTETIN MKZP-NË

Rezultatet e të nxënit

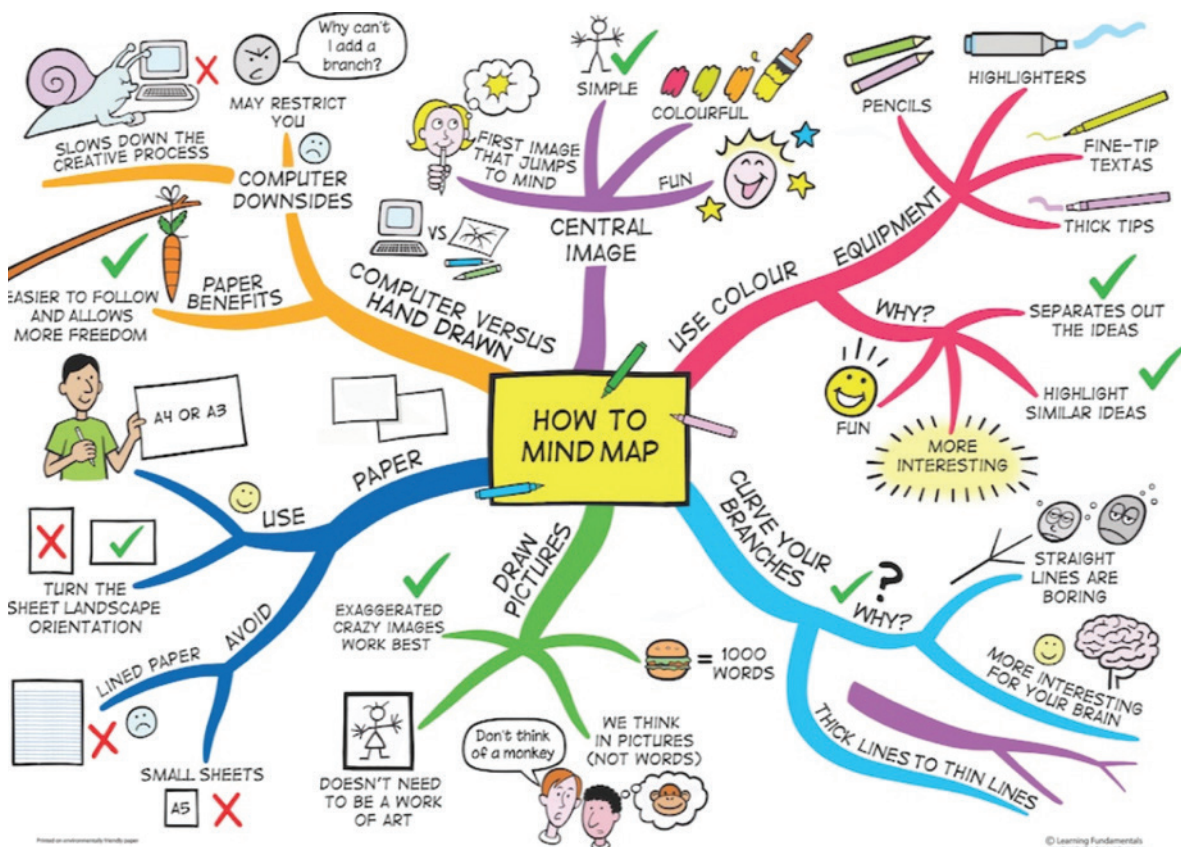
Ju do të:

- mbledhni dhe organizoni të dhëna;
- krijoni dhe analizoni lloje të ndryshme të pyetjeve

■ HARTA MENDORE

Harta mendore është diagram që përdoret për ta organizuar në mënyrë vizuale informacionin. Në hartën mendore ka hierarki dhe paraqiten marrëdhëniet mes pjesëve të tërësisë. Zakonisht kjo krijohet rreth një koncepti të vetëm, i paraqitur si imazh në qendër të një flete të zbrazët, të cilës i shtohen përfaqësimet e ndërlidhura të ideve si imazhe, fjalë dhe pjesë të fjalëve. Idetë kryesore lidhen drejtpërdrejt me konceptin qendror ndërsa idetë tjera degëzohen nga idetë kryesore.

Shembull – harta mendore për hartën mendore.⁷

⁷ <https://selfdesigninstitute.org/mindmapping-and-selfdesign/>

Mendoni – Diskutoni në dyshe – Ndani me të tjerët është metodë që u lejon nxënësve të mendojnë në mënyrë individuale dhe në grup të vogël para se t'u përgjigjen pyetjeve para tërë klasës. Metoda ka katër hapa. Së pari, grupet e dëgjojnë pyetjen që e bën mësimsdhënësi. Së dyti, nxënësve veç e veç u jepet kohë për të menduar dhe pastaj për të shkruar përgjigjet e tyre. Së treti, dyshet e nxënësve i lexojnë dhe diskutojnë përgjigjet e tyre. Në fund, disa nxënës thirren nga mësimsdhënësi për të ndarë mendimet dhe idetë e tyre me tërë klasën.

■ GJENERIMI I PYETJEVE

Mbledhja dhe organizimi i informacioneve dhe të dhënave, si mënyrë për të fituar njohuri për një temë të caktuar, është vetëm fillimi i procesit. Nxënia e vërtetë fillon me shtrimin e pyetjeve të mira.

Si hap i parë, gjeneroni sa më shumë pyetje që është e mundur, duke përdorur hartën mendore:

1. Informacionin që e keni shndërroni në pyetje
2. Shtroni pyetje të reja: Çka do të donin të dini?
3. Mendoni për pyetjet që u kërkojnë nxënësve të hulumtojnë më tej, të zgjidhin probleme ose të dalin me ide ose zgjidhje novative?

■ ANALIZIMI I PYETJEVE

Tri nivelet e pyetjeve:

Niveli i parë: ROBOTËT

Pyetje të cilave mund t'u përgjigjemi duke i shikuar në libër ose duke i hulumtuar në internet.

Fakte të thjeshta – një përgjigje e saktë.

Kërkojnë që informacioni të kujtohet dhe të kuptohet.

Kush, çfarë, ku, kur, si?

Niveli i dytë: DETEKTIVËT

Pyetjet që kërkojnë më shumë informacione, të cilat mund të gjenden në disa burime ose pjesë të tekstit/librit, dhe pastaj duhet të ndërliken për të arritur në një përfundim.

Kërkojnë lidhje, analizim, krahasim, dallim...po ashtu, zakonisht kanë përgjigje të sakta.

Çfarë mund të shkaktojë...?

Në çfarë ngjasojnë/dallojnë ato...?

Cili është shembulli për...?

Si mund ta lidhni...?

Niveli i tretë: EKSPLORESIT

Pyetjet që kërkojnë hetime, hulumtime dhe eksperimentime të mëtejme (nuk ka përgjigje të qartë).

Kërkojnë krijim, dalje me përfundime, vlerësim, vërtetim.

Çfarë do të ndodhte nëse...?

Si do të mundeshim ne...?

Pse unë duhet...?

Pse mendoni se...?

SESIONI 4: PYETJET – PJESA 2

Është qenësore që nxënësit të mësojnë si të bëjnë pyetje të niveleve të larta. Kjo i ndihmon t'i thellojnë njohuritë e tyre dhe të krijojnë lidhje me materialin e prezantuar, gjë që i përgatit ata për hetimin.

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- Vlerësoni dhe përmirësoni pyetjet tuaja për të reflektuar shkathtësi superiore të të menduarit;
- Përdorni taksonomitë e Bloomit dhe Costas;
- Përdorni mjete të ndryshme për t'i përmirësuar shkathtësitë e nxënësve në shtrimin e pyetjeve.

■ TAKSONOMIA E BLOOMIT DHE TRE NIVELET E MENDIMIT TË COSTAS

Tre nivelet e mendimit është taksonomi e të menduarit të nivelit të lartë dhe të ulët, e zhvilluar nga Arthur L. Costa [Arthur L. Costa]⁸. Tri shtresat ose nivelet mund të përputhen përgjithësisht me gjashtë nivelet e Taksonomisë së Bloomit, por kjo do të ishte më e përshtatshme për nxënësit e shkollës fillore dhe do t'u ndihmonte atyre të formulonin pyetje dhe vlerësonin të nxënit e tyre.

Tri nivelet e Costas për shtrimin e pyetjeve janë:

Niveli 1: Mbledhja e informacioneve (të menduarit e nivelit të ulët)

- Përgjigjja mund të gjendet në tekst (në mënyrë direkte ose indirekte)
- Shumë konkrete dhe ka të bëjë vetëm me tekstin
- Kërkon fakte për atë që është dëgjuar ose lexuar
- Informacioni kujtohet në mënyrën/formën e njëjtë siç është dëgjuar

Përkufizo – përcaktimi i kuptimit të

Përshkruaj – përshkrimi ose prezantimi me fjalë

Identifiko – përcaktimi i identitetit të

Listo – një seri e fjalëve ose numrave

Emëro – referimi ose identifikimi me emër

Vrojto – të shohësh ose të ndjesh

Përsërit – përsëritja fjalë për fjalë

Shqyrto – ekzaminimi nga afër

Niveli 2: Përpunimi i informacionit

- Përgjigjja mund të nxjerret nga teksti
- Ndonëse më abstrakte se një pyetje e nivelit të parë, ajo ka të bëjë vetëm me tekstin
- Informacioni mund të ndahet në disa pjesë

⁸ Costa & Marzano, 1987, Learning the Language of Thinking, Educational Leadership

- Përfshin shqyrtimin në hollësi, analizimin e motiveve ose shkaqeve, nxjerrjen e konkluzioneve dhe gjetjen e informacioneve për t'i mbështetur përgjithësimet ose vendimmarrjen
- Pyetjet i kombinojnë informacionet në një formë të re

Analizo – të bëhet analizë, shqyrtim i një gjëje për të mësuar pjesët e saj

Krahaso – të shqyrtohet për ngjashmëri dhe dallime

Bëj dallimin – të tregohen dallimet pas krahasimit

Grupo – mbledhja në grupe

Konkludo – nxjerrja si konkluzion nga faktet ose pohimet

Rendit – rendi kronologjik i ngjarjeve

Sintetizo – kombinimi i pjesëve ose elementeve në një tërësi.

Niveli 3: Aplikimi i informacioneve (të menduarit e nivelit të lartë)

- Përgjigjja shkon përtej tekstit
- Është abstrakte dhe nuk ka të bëjë me tekstin
- Kërkon që nga informacioni të jepen gjykime
- Jep opinione për çështjet, gjykon validitetin e ideve ose produkteve të tjera dhe arsyeton opinionet dhe idetë

Apliko – të vënit në praktikë

Vlerëso – të çmuarit, vlerësimi

Shtro hipotezë – të merret si hipotezë/supozim

Imagjino – të formohet një imazh mendor i diçkaje që nuk është e pranishme; hamendësim

Gjyko – të formohet një vlerësim për diçka; konkludim

Parashiko – të deklarohet paraprakisht

Spekulo – të mendohet ose pyetet rreth një çështje.

TAKSONOMIA E BLOOMIT dhe NIVELET E COSTAS për shtrimin e pyetjeve

Njohuritë (Mbajtja në mend) Të nxënësit e fakteve specifike, ideve, fjalorit; mbajtja mend/të kujtuarit e informacioneve ose fakteve specifike	Të kuptuarit (Kuptimi) Aftësia për ta kuptuar domethënien e materialit; komunikuar njohuritë; kuptuar informacioni pa e lidhur atë me materialin tjetër	Aplikimi (Përdorimi) Aftësia për ta përdorur materialin e nxënë në situata të reja dhe konkrete; përdorur njohuritë e mësuara dhe interpretuar situatat e mëparshme	Analiza (Analizimi) Aftësia për ta ndarë materialin në pjesët përbërëse dhe për ta kuptuar ndërlidhjen	Sinteza (Krijimi) Aftësia për të mbledhur bashkë pjesët për ta formuar një tërësi; përdorur elemente në modele dhe marrëdhënie të reja	Vlerësimi (Vlerësimi) Aftësia për ta gjykuar vlerën e materialit për një qëllim të caktuar; gjykimi bazohet në kriteret e dhëna
NIVELI I PARË MBLEDHJA E INFORMACIONIT Prezantimi i njohurive duke bërë si vijon:		NIVELI I DYTË PËRPUNIMI I INFORMACIONIT Praktikimi i njohurive të marra duke bërë si vijon:		NIVELI I TRETË APLIKIMI I INFORMACIONIT Zotërimi i njohurive të marra duke:	
mbledhur, kopjuar, përkufizuar, përshkruar, gjetur, identifikuar, treguar, etiketuar, listuar,	ndërruar, ndërlidhur, llogarit, kategorizuar, ndryshuar, komunikuar, konvertuar, dalluar, zgjeruar,	përfitur, aplikuar, përdorur, mbledhur bashkë, kapitalizuar, ndërtuar, konsumuar, demonstruar,	analizuar, rregulluar, ndarë në pjesë, kategorizuar, klasifikuar, krahasuar, ballafaquar, konkluduar, përcaktuar,	ndërruar, ndërtuar, kombinuar, kompozuar, konstruktuar, krijuar, zhvilluar, vlerësuar, formuar një të re,	vlerësuar, diskutuar, çmuar, sfiduar, zgjidhur, konkluduar, kritikuar, debatuar, vendosur,

<p>lokalizuar, përputhur, emëruar, vëzhguar, cituar, lexuar, kujtuar, recituar, njohur, përsëritur, riprodhuar, thënë, përzgjedhur, klasifikuar, shqiptuar, deklaruar, nënvizuar, kush, kur, ku, çfarë</p>	<p>shpjeguar, informuar, përmbledhur, parafrazuar, riorganizuar, rindërtuar, ndërlidhur, ritreguar (me fjalë të veta), përmbledhur, treguar kuptimin e, përkthyer, kuptuar, verbalizuar, shkuar</p>	<p>zhvilluar, diskutuar, eksperimentuar, formuluar, manipuluar, organizuar, lidhur, raportuar, kërkuar, shfaqur, zgjidhur problemet e reja, treguar pasojat, provuar, përdorur, shfrytëzuar</p>	<p>paraqitur në diagram, diferencuar, diskutuar shkaqet, shqyrtuar në imtësi, dalluar, dhënë arsye, renditur, ndarë, radhitur, anketuar, veçuar, testuar, pse</p>	<p>gjeneruar, shtruar hipoteza, imagjinuar, përmirësuar, konkluduar, shpikur, modifikuar, planifikuar, parashikuar, prodhuar, propozuar, riorganizuar, rishkruar, rishikuar, thjeshtësuar, sintetizuar</p>	<p>mbrojtur, diskutuar, nxjerrur konkluzione, edituar, vlerësuar, graduar, interpretuar, gjykuar, arsyetuar, prioritetizuar, ranguar, vlerësuar, rekomanduar, refuzuar, përkrahur, validuar,</p>
<p>Çfarë është...? Si është...? Ku është...? Kur ndodhi _____? Si _____? Pse...? Si do ta përshkruanit...? Kur ? A ju kujtohet...? Si do ta tregonit...? A mund ta zgjedhni...? Kush ishin ...kryesore...? A mund t'i listoni tri...? Cilat...? Kush ishte...?</p>	<p>Si do ta klasifikonit tipin e...? A mund ta thoni ose interpretoni me fjalët tuaja? Si do ta riformulonit kuptimin...? Cilat fakte ose ide tregojnë...? Cila është ideja kryesore e...? Cilat deklarata e mbështesin...? A mund ta shpjegoni çfarë po ndodh, çfarë është menduar...? Çfarë mund të thoni për...? Cila është përgjigja më e mirë? Si do ta përmbledhni...?</p>	<p>Si do ta përdornit...? Çfarë shembuj mund të gjeni për të...? Si do ta zgjidhni _____ duke përdorur ato që keni mësuar...? Si do ta organizonit _____ për të treguar...? Si do ta tregonit atë që keni kuptuar? Çfarë qasje do të përdornit për të...? Si do ta aplikonit atë që keni mësuar për të zhvilluar...? Çfarë forme tjetër do të planifikonit për të...? Çfarë do të ndodhte sikur...? A mund t'i përdorni faktet për të...? Cilat elemente do të zgjedhni t'i ndryshoni? Cilat fakte do t'i zgjedhni për të treguar...? Çfarë pyetjesh do të shtronit në një intervistë me...?</p>	<p>Cilat janë pjesët e? Si lidhet _____ me ? Pse mendoni? Cila është tema? Cili është motivi ? A mund t'i listoni pjesët? Çfarë përfundimi mund të arrini për...? Çfarë konkludimesh mund të nxirrni? Si do ta klasifikonit...? Si do ta kategorizonit...? A mund t'i identifikoni pjesët e ndryshme? Çfarë dëshmish mund të gjeni? Cila është lidhja në mes...? A mund të bëni dallim në mes...? Cili është funksioni i...? Si do t'i vlerësonit rezultatet për...?</p>	<p>Çfarë faktesh mund të përpiloni? A mund të ndërtoni një model që do të ndryshonte...? A mund të mendoni një mënyrë origjinale për...? A mund të dizajnoni një ... për të ...? Pse të mos kompozohet një këngë për...? A shihni zgjidhje të mundshme për...? Nëse do të kishit qasje në të gjitha burimet, si do të merreshit me...? Si mund ta zhvillonit mënyrën tuaj për t'u marrë me...? Çfarë do të ndodhte nëse...? Sa mënyra mund t'i...? A mund të krijoni përdorime të reja dhe të pazakonshme për...? A mund ta shkruani një recetë të re/udhëzime për...? A mund ta përpiloni një propozim i cili...</p>	<p>A pajtoheni me veprimet? Me rezultatet? Cili është opinioni juaj për...? Si do ta vërtetonit...? Nuk pajtoheni? A mund ta vlerësoni vlerën ose rëndësinë e... ? A do të ishte më mirë sikur...? Pse ata (personazhi) e zgjodhën...? Çfarë do të Rekomandonit...? Si do ta vlerësonit...? Si do ta përcaktonit...? Çfarë zgjedhesh do të kishit bërë...? Cilat do të zgjedhni...? Si do t'i prioritetizonit...? Çfarë gjykimi do të jepnit për...? Bazuar në atë që dini, si do ta shpjegonit...? Çfarë informacionesh do të përdornit për ta përkrahur pikëpamjen...? Si do ta arsyetonit...? Çfarë të dhënash janë përdorur për të nxjerrë konkluzionin...? Pse ishte ky më i mirë se...? Si do t'i prioritetizonit faktet...? Si do t'i krahasonit ldetë...?</p>

ANALIZIMI DHE PËRMIRËSIMI I PYETJEVE

Në kolonën e djathtë shënoni pyetjet sipas nivelit të kompleksitetit, nga niveli 1 (niveli më pak kompleks) deri në nivelin 3, duke shtuar njëkohësisht në kolonën e majtë foljen e përshtatshme (konkludo, llogarit, analizo, krahas ...).

FOLJA	PYETJA	NIVELI 1, 2 OSE 3
	Çfarë do të bënit sikur t'ju duhej të jetonit pa ujë të rrjedhshëm?	
	Cilat janë gjërat që bëni brenda ditës për të cilat nevojitet ujë? Sa ujë ju duhet për përdorim për një ditë?	
	Nëse nuk do të kishit ujë të rrjedhshëm në shtëpinë tuaj, ku do të shkonit për të marrë ujë? Ku do të bënit dush?	
	A është uji në pronësi të dikujt?	
	A është qasja në ujë e drejtë e njeriut?	
	Kush është përgjegjës për t'ju ofruar njerëzve burime si uji?	
	Çfarë ju vjen në mendje kur dëgjoni fjalën ujë?	
	Çfarë shije ka uji?	
	Kur ju pëlqen të pini ujë?	
	Jacques Cousteau ka thënë: "Uji dhe ajri, dy elementet themelore nga e cila varet tërë jeta, janë bërë kontejnerë globalë të mbeturinave." Ç'mendoni për këtë thënie?	
	A mendoni se uji duhet të jetë falas?	
	A e blini ujin e paketuar apo pini nga rubineti?	
	A konsumoni mjaftueshëm ujë çdo ditë?	
	A mendoni ndonjëherë se sa i çmuar është uji?	
	Cilat janë tre mbiemrat që do të përdornit për ta përshkruar ujin?	
	Isak Dinesen ka thënë: "Kura për çdo gjë është uji i kripur – djersa, lotët, ose deti." Ç'mendoni për këtë thënie?	
	A ju pëlqen uji – pse dhe pse jo?	
	A shqetësoheni se a do të ketë ujë në të ardhmen?	
	Çfarë mendoni si do të ishte jeta sikur të mos kishte ujë të pijshëm të freskët?	
	Çfarë mendoni për faktin se shumica e popullatës në botë nuk ka ujë të pastër, megjithatë shtetet e pasura shpenzojnë miliarda në naftë, mallra të markës, turizëm etj.?	
	Në vitin 1732, Thomas Fuller ka thënë: "Nuk ia dimë vlerën e ujit derisa të thahet pusi." Ç'mendoni për këtë thënie?	
	Cilat janë gjërat më të mira dhe më të këqija për ujin e rubinetit dhe ujin e paketuar?	
	Si formohet uji?	
	Çfarë gjërash të ndryshme mund të bëni me ujë?	
	Çfarë dini për ujin?	
	Henry David Thoreau ka thënë: "Besoj se uji është pija e vetme për një njeri të mençur." Ç'mendoni për këtë thënie?	

MATRICA E PYETJEVE⁹

Matrica e pyetjeve është një mjet që mund t'i ndihmojë nxënësit të mësojnë se si të shtrajnë pyetje të nivelit më të lartë. Shqyrtoni këtë mjet dhe mendoni se si mund ta përdorni në klasë.

MATRICA E PYETJEVE	ËSHTË KOHA E TASHME	ISHTË KOHA E SHKUAR	MUND MUNDËSI	DUHET OPINION	MUND PROBABILITET	DO TË PARASHIKIM	MUND IMAGJINATË
ÇFARË? NGJARJE							
KU? VEND							
KUR? KOHË							
CILA? ZGJEDHJE							
KUSH? PERSON							
PSE? ARSYE							
SI? KUPTIM							

Niveli i përgjithshëm i vështirësisë së pyetjes rritet në drejtim të shigjetës. Një pyetje që fillon me "Çfarë është?" zakonisht është më e lehtë për t'u formuluar dhe përgjigjur se një pyetje që fillon me "Si mund?"

⁹ Cooperative Learning & Higher-level Thinking: the Q-matrix (2006) [Mësimi bashkëpunues dhe të menduarit e nivelit të lartë: Matrica Q] Wiederhold, Chuck W. in consultation with Spencer Kagan

2.2 Dita e dytë

Dita e dytë fokusohet në leximin dhe shkrimin kritik, duke përfshirë dallimin në mes fakteve dhe opinioneve, mbështetjen e pohimeve me dëshmi dhe të mësuarit për llojet e dëshmive. Në botën e sotme është kritike që të ndihmohen nxënësit për ta bërë dallimin në mes argumentit, bindjes dhe propagandës. T'u mësosh nxënësve si të përdorin dëshmi u mundëson atyre të zhvillohen si qenie njerëzore etike, që e kontrollojnë të nxënit dhe vendimmarrjen e tyre, dhe bëhen qytetarë të informuar me më pak mundësi për t'u manipuluar.

Dita e dytë përbëhet nga katër sesione me nga 90 minuta:

SESIONET

Sesioni 1	Dëshmitë
Sesioni 2	Dëshmitë – pjesa 2
Sesioni 3	Perspektivat e ndryshme
Sesioni 4	Strategjitë për zgjidhjen e problemeve

SESIONI 1: DËSHMITË

Dëshmitë janë të dhëna mbi të cilat dikush mund ta bazojë gjykimin ose vendimin e vet. Mbledhja dhe vlerësimi i dëshmive janë tipare të rëndësishme e mendimit kritik. Zakonisht bëhen dy gabime. E para, njerëzit nganjëherë i japin pikëpamjet ose i marrin vendimet e tyre pa pasur dëshmi ose i bazojnë në dëshmi të gabuara. E dyta, ka një tendencë për të mos i marrë parasysh dëshmitë që janë në kundërshtim me pikëpamjet tona të mëparshme. Në dy sesionet në vijim, do të shqyrtojmë si t'i mësojmë nxënësit tanë për mbledhjen dhe vlerësimin e dëshmive.

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- bëni dallimin në mes fakteve dhe opinioneve;
- bëni dallimin në mes pohimit, dëshmisë dhe arsyes;
- mbështetni pohimet e juaja me dëshmi;
- analizoni dhe vlerësoni dëshmitë në media dhe në tekste informative.

■ OPINIONET DHE FAKTET

Shkruani tri opinione dhe tri fakte për veten tuaj, pa ndonjë renditje të veçantë. Këmbeni shënimet me partnerin dhe kërkoni nga ai/ajo ta shënjojë secilën fjali ose pohim me **F** për Fakte ose **O** për Opinione.

Kontrolloni saktësinë e tyre dhe diskutoni.

FAKTET	OPINIONET
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Si mund t'i përkufizojmë faktet dhe opinionet dhe pse është e rëndësishme që nxënësit t'i dallojnë ato?

Fakti – Një fakt në përgjithësi i referohet një diçkaje që është e vërtetë dhe mund të verifikohet si e tillë. Pra, një fakt është diçka që mund të provohet se është e vërtetë.

Opinion – Një opinion i referohet një bindjeje personale. Lidhet me atë se si dikush ndihet për diçka. Të tjerët mund të pajtohen ose jo me atë opinion, por ata nuk mund ta vërtetojnë ose përgënjeshtrojnë atë, prandaj kjo e përkufizon atë si opinion.

Aftësia për ta bërë dallimin në mes faktit dhe opinionit i ndihmon nxënësit të zhvillojnë shkathtësitë e tyre kritike dhe analitike. Është e rëndësishme që nxënësit gjithashtu të kuptojnë se gjërat jo gjithmonë janë ashtu siç duken. Nganjëherë, shkrimtarët, qëllimisht ose jo, e paraqesin opinionin si fakt dhe anasjelltas. Prandaj është e rëndësishme që nxënësit të kuptojnë qartë se çka përbën fakt dhe opinion, dhe ta praktikojnë të dalluarit në mes tyre.

CILI ËSHTË OPINIONI JUAJ?

Një nga qëllimet e mësimit të mendimit kritik është përmirësimi i shkathtësive të nxënësve për të formuluar opinionin e tyre dhe për ta mbështetur atë me dëshmi të vlefshme. Gjithashtu, atyre i duhen ofruar mundësi të shumta për t'i praktikuar shkathtësitë e të kuptuarit të të lexuarit, duke identifikuar pohimet, dëshminë dhe arsyetimin në tekst, fjalime, reklama...

	PO	JO	PSE? JEPNI DY DERI NË TRE ARSYE PËR OPINIONIN TUAJ
A duhet të ndalohen telefonat celularë në shkollë?			
A kanë nevojë fëmijët për detyra shtëpie?			
A e përmirëson teknologjia jetën tonë?			
A janë prindërit tej mase mbrojtës ndaj fëmijëve të tyre?			

Si e formulojmë opinionin tonë? Bazuar në çfarë? Çfarë mund të na shtyjë të ndryshojmë mendim?

■ POHIMI, DËSHMITË DHE ARSYETIMI

POHIMI: deklaratë për zgjidhje të një problemi:

- Çfarë mendoni se dini ose besoni?
- Çfarë pohimi mund të jepni bazuar në të dhëna ose dëshmi të tjera?

DËSHMITË:

- Çfarë dëshmi (të dhëna, hulumtime, citime...) mbështesin pohimin tuaj?
- A keni dëshmi të mjaftueshme?
- A ka dëshmi që mund të sugjerojnë të kundërtën?
- (sipas..., në tekstin/librin, autori na mëson...)

ARSYETIMI:

- Si e mbështet kjo dëshmi pohimin tuaj?
- Çfarë parime ose koncepte shkencore keni përdorur për t'i dhënë kuptim të dhënave dhe dëshmive?
- (kjo tregon... sepse, kjo dëshmon, mund të nxjerrim përfundim...)

Zgjedhni një temë dhe të plotësoni formularin në vijim:

POHIMI Cili është opinioni im për atë që duhet bërë?	
DËSHMITË Çfarë dëshmie duhet të ofroj për ta mbështetur pohimin tim. Dëshmia shpesh vjen në formë citimi, statistika/të dhëna, ose referencë e cituar, por mund të përfshijë edhe shembuj të fuqishëm ose krahasime.	
ARSYETIMI Si e mbështet kjo dëshmi pohimin tim? Shpjegon se pse ka rëndësi dëshmia. Informacioni juaj mund të jetë i vërtetë, por duhet të të shkoni më tej për të shpjeguar se si kjo e vërteton atë që po thoni. Çka është domethënëse për dëshminë tuaj?	

Diskutoni edhe pyetjet në vijim:

- Si e dimë se dëshmitë janë nga burime të besueshme?
- Si mund t'i prezantojmë dëshmitë (rezultate të hulumtimit, grafik, ese, artikull, vëzhgim...)?

Aktiviteti për nxënësit: Uji

Mendoni një aktivitet për nxënësit që do t'u ndihmonte atyre të bënin dallimin në mes pohimit, dëshmisë dhe arsyetimit (PDA).

Shembuj (shkencë):

Për nxënësit më të vegjël:

Pyetja: Si ndikon drita në rritjen e bimëve?	
Pohimi ynë: Bima që ka marrë më shumë dritë është rritur më shumë.	
Dëshmia jonë: Brenda 24 orëve me dritë bima jonë u rrit 20 mm. Bima me 12 orë dritë u rrit vetëm 8 mm.	Arsyetimi ynë për dëshminë: Bimët kanë nevojë për dritë për t'u rritur dhe zhvilluar. Prandaj bima që kishte dritë 24 orë u rrit më shumë.

Nxënësit më të mëdhenj:

Pyetja: Çfarë u duhet bimëve për t'u rritur?	
Pohimi ynë: Bimët kanë nevojë për ujë, dioksid karboni dhe dritë për t'u rritur.	
Dëshmia jonë: Mesatarisht, gjashtë bimët që kishin dritë të vazhdueshme, dioksid karboni dhe ujë, u rriten 20 mm; ato çelën gjashtë lule të verdha, pesëmbëdhjetë gjethe dhe të gjitha kishin ngjyrë jeshile të ndritshme. Mesatarisht, gjashtë bimët që kishin dritë 12 orë, dioksid karboni dhe ujë në sasi të kufizuar, u rriten 8 mm; ato çelën dy lule të verdha dhe kishin katër gjethe. Dy prej bimëve nuk çelën fare lule. Këto bimë ende kishin ngjyrën jeshile të ndritshme, por ishin më të vogla dhe me më pak lule dhe gjethe.	Arsyetimi ynë i dëshmisë: Fotosinteza është procesi gjatë të cilit pemët e gjelbra nga uji, dioksidi i karbonit dhe energjia e dritës prodhojnë sheqer. Prodhimi i sheqerit është qenësor për rritjen dhe zhvillimin e bimës. Prandaj bimët që kishin burim konstant uji, dioksid karboni dhe dritë u rritën më shumë.

Pyetjet nga lëndët e tjera:

- A mori personazhi (i librit) vendimin e duhur?
- Çfarë do të kishte ndodhur ndryshe, nëse...?
- Cili është këndvështrimi i autorit në këtë çështje?

Pyetja:

Cili është filmi më i mirë për fëmijë që keni parë ndonjëherë?

Pohimi juaj:**Dëshmia juaj:****Arsyetimi juaj i dëshmisë:**

■ FORMULIMI I PYETJEVE SOKRATIKE

Formulimi i pyetjeve sokratike është formë e formulimit të disiplinuar të pyetjeve që mund të përdoret për t'i ndihmuar nxënësit t'i shqyrtojnë idetë e tyre, të nxjerrin të vërtetën nga gjërat, të hapin çështje dhe probleme, të nxjerrin në shesh supozime, të analizojnë koncepte, të dinë dallimin mes asaj që dinë dhe nuk dinë, të ndjekin pasojat logjike të mendimit ose të kontrollojnë diskutimet.

Në mësimdhënie, mësimdhënësit mund t'i përdorin pyetjet sokratike për së paku tri qëllime:

- Për të hetuar thellësisht të menduarit e nxënësit, për t'i ndihmuar nxënësit që të bëjnë dallimin mes asaj që dinë ose kuptojnë nga ajo që nuk dinë ose nuk e kuptojnë (dhe për t'i ndihmuar ata të zhvillojnë modestinë intelektuale).
- Për të nxitur aftësitë e nxënësve për të shtruar pyetje sokratike, për t'i ndihmuar nxënësit të mësojnë mjetet e fuqishme të dialogut sokratik, ashtu që ata të mund t'i përdorin këto mjete në jetën e përditshme (kur i bëjnë pyetje vetes dhe të tjerëve).
- Për t'u mësuar drejtpërdrejt nxënësve si të formulojnë dhe shtrojnë pyetje të thella. Përtej kësaj, nxënësve iu duhet praktikë për t'i përmirësuar aftësitë e tyre të shtrimit të pyetjeve.

Shtrimi i pyetjeve sokratike është thelbi i mendimit kritik.

Shtroni pyetje grupit dhe kërkoni nga ata të diskutojnë se si mund t'i përdorin ato në një klasë dhe pse?

<p>1. Pyetjet për sqarim:</p> <p>Nxitja e nxënësve për të sqaruar të menduarit e tyre dhe për të eksploruar origjinën e të menduarit të tyre.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pse e thoni këtë? • A mund ta shpjegoni më tej? • Si lidhet kjo me diskutimin tonë? • „A do ta përfshini difuzionin në ekuacionet tuaja të moleve?”
<p>2. Pyetjet që hetojnë supozimet:</p> <p>Sfidimi i nxënësve për supozimet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A ndodh gjithmonë kështu? • Pse mendon se ky supozim ka bazë këtu? • Çfarë tjetër mund të supozojmë? • Si mund ta verifikosh ose kundërshtosh këtë supozim? • “Pse po e neglizhoni difuzionin radial dhe po e përfshini vetëm difuzionin aksial?”
<p>3. Pyetjet që hetojnë arsye dhe dëshmi:</p> <p>Ofrimi i dëshmive si bazë për argumente.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A ka arsye për ta vënë në dyshim këtë dëshmi? • Çfarë shembulli mund të marrim? • Me çfarë është...e ngjashme? • Çfarë mendoni cilat janë shkaqet që e bëjnë... të ndodhë? Pse? • “A mendoni se difuzioni është përgjegjës për konvertimin e ulët?”
<p>4. Pyetje për këndvështrimet dhe perspektivat:</p> <p>Zbulimi i këndvështrimeve dhe perspektivave alternative dhe konflikteve në mes pohimeve</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cila do të ishte alternativa? • Në çfarë mënyre tjetër mund ta shohim këtë çështje? • A mund ta shpjegosh pse kjo është e nevojshme ose me dobi, dhe kush përfiton? • Pse është... më e mira? • Cilat janë pikat e forta dhe të dobëta të...? • Si ngjasojnë...dhe ...? • Cili është kundër argumenti për...? • “Me gjitha lakimet në gyp, nga këndvështrimi industrial/praktik, a mendoni se difuzioni do të ketë ndikim në konvertim?”
<p>5. Pyetjet që hetojnë implikime dhe rrjedhime:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Çfarë përgjithësime mund të bëni? • Cilat janë rrjedhimet e këtij supozimi? • Çfarë po nënkuptoni? • Si ndikon...në...? • Si lidhet...me atë që kemi mësuar më parë? • “Si do të ndikoheshin rezultatet tona nëse do ta neglizhonim difuzionin?”
<p>6. Pyetjet për pyetjen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cili ishte qëllimi i kësaj pyetjeje? • Pse mendon se e shtrova këtë pyetje? • Çka do të thotë...? • Si aplikohet...në jetën e përditshme? • “Pse mendoni se difuzioni është i rëndësishëm?”

SESIONI 2: DËSHMITË – PJESA 2

■ FAKTET E PAVËRTETA

Në vazhdim mund të shikoni një video: “*How not to be ignorant about the world*” (Si të mos jemi injorantë për botën), nga Hans Rosling dhe Ola Rosling

https://www.ted.com/talks/hans_and_ola_rosling_how_not_to_be_ignorant_about_the_world?language=en

Diskutoni në grupe të vogla se çfarë përfundimesh mund të nxjerrim nga videoja? Pse janë të rëndësishme dëshmitë dhe si duhet t'i përdorim ato.

■ MEDIA

Analizimi i tekstit informativ

Tema/titulli: Për çfarë flet teksti? A i përmbledh titulli gjërat më të rëndësishme në tekst? A do ta ndryshonit dhe si do ta ndryshonit titullin?

Qëllimi: Cili është qëllimi i përgjithshëm: përgjigja e një pyetjeje, paraqitja e një problemi, informimi, argëtimi, bindja? Si e dini?

Autorët: Kush është autori/ët e tekstit? Çfarë i kualifikon ata të shkruajnë për këtë temë?

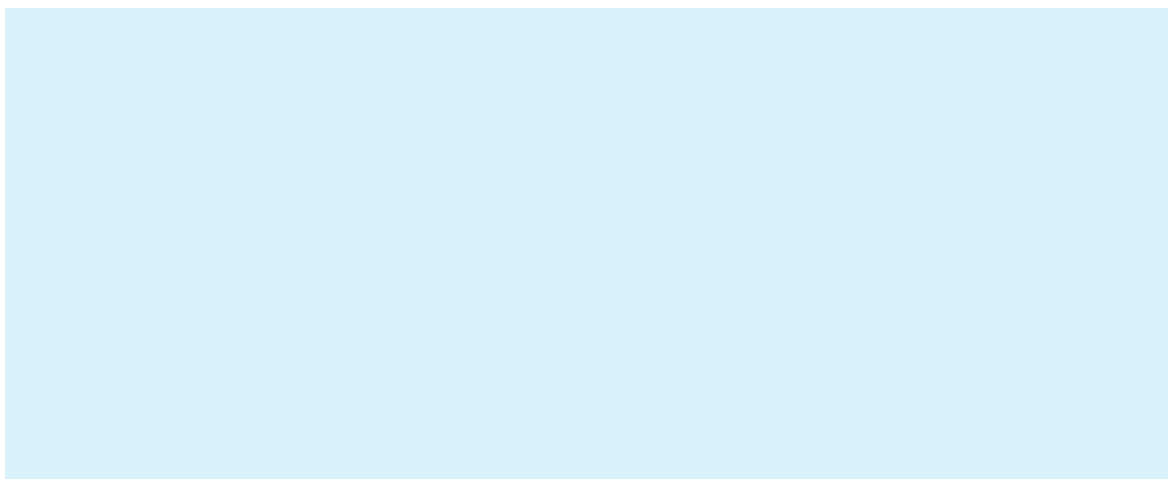
Pozicionimi: A është i qartë opinioni i autorëve apo informacioni është prezantuar si “objektiv”? A janë dhënë edhe këndvështrime të tjera?

Dëshmia: Çfarë lloj dëshmie, nëse ka, është përdorur për t'i mbrojtur konkluzionet ose idetë themelore në tekst?

■ REKLAMAT E BAZUARA NË DËSHMI

Bëni një reklamë televizive, e cila do të bazohet në dëshmi.

SKENARI:

SESIONI 3: PERSPEKTIVAT E NDRYSHME

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- përgatitni argumente dhe merrni pjesë në debat
- analizoni një problem dhe/ose çështje nga një perspektivë tjetër
- arrini kompromis për të marrë vendim.

SHQYRTIMI I PERSPEKTIVAVE TË TJERA

Fabula e të verbërve dhe një elefanti ka origjinë nga nënkontinenti i vjetër indian, nga ku u shpërnda në mbarë botën. Është tregimi i një grupi të të verbërve, që asnjëherë më parë nuk kishin hasur një elefant dhe të cilët mësojnë dhe formojnë një ide në mendje se si është një elefant duke e prekur atë. Secili nga të verbërit e prek dhe e ndjen një pjesë të trupit të elefantit, por vetëm një pjesë të tij, siç është pjesa anësore ose dhëmbi. Pastaj ata e përshkruajnë elefantin bazuar në përvojën e tyre të kufizuar dhe përshkrimet e tyre për elefantin janë të ndryshme nga njëri-tjetri. Në disa versione, ata madje dyshojnë se personi tjetër nuk po tregohet i sinqertë dhe nisin të grinden. Morali i fabulës është se njerëzit kanë tendencë të kërkojnë të vërtetën absolute bazuar në përvojën e tyre të limituar dhe subjektive, përderisa i injorojnë përvojat e limituara dhe subjektive të personave të tjerë, të cilat mund të jenë po ashtu të vërteta.¹⁰

ÇFARË ËSHTË PERSPEKTIVA?

Perspektiva është pikëpamje: mënyra si dikush e sheh një situatë, çfarë ndjen për një situatë dhe në fund si e shpreh mendimin për atë situatë. Theksoni se gjithmonë ka së paku dy anë të tregimit; prandaj njerëzit i drejtohen gjykatës, ndërsa mësimdhënësit e pyesin secilin nxënës të përfshirë në mosmarrëveshje që ta tregojë anën e tij ose të saj të tregimit.

¹⁰ E. Bruce Goldstein (2010). *Encyclopedia of Perception* [Enciklopedia e perceptimit]. SAGE Publications. p. 492. ISBN 978-1-4129-4081-8.

■ DEBATI I SHKOLLËS

Çështja e diskutueshme:

Ne jemi (perspektiva):

Pozicioni ynë (pohimet, dëshmitë, arsyetimi):

Rregullat bazë:

- Duhet ta dëgjojmë me durim njëri-tjetrin për t'i kuptuar perspektivat e ndryshme.
- Qëllimi ynë është të gjejmë një zgjidhje, jo ta fitojmë betejën.
- Do t'i përgjigjemi pretendimit dhe do ta argumentojmë.
- Do të tregojmë respekt dhe të jemi miqësorë.

Vëzhgoni dhe merrni shënim për argumente të ndryshme.

Roli i pjesëmarrësit:	Argumenti i prezantuar: <hr/> Dëshmia: <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Pajtoheni/Nuk pajtoheni	Shpjegoni pozicionin tuaj – kundër argumentet: <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Roli i pjesëmarrësit:	Argumenti i prezantuar: <hr/> <hr/> Dëshmia: <hr/> <hr/> <hr/>
Pajtoheni/Nuk pajtoheni	Shpjegoni pozicionin tuaj – kundër argumentet:

SESIONI 4: STRATEGJITË PËR ZGJIDHJEN E PROBLEMEVE

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- përdorni gjashtë kapelat për të enduar (në anglisht Six Thinking Hats) për të analizuar perspektiva të ndryshme në zgjidhjen e problemeve;
- përdorni pemën e problemit për të identifikuar shkaqet dhe pasojat.

■ GJASHTË KAPELAT PËR TË MENDUAR

Gjashtë kapelat për të menduar është sistem i dizajnuar nga Edward de Bono i cili përshkruan një mjet për diskutimin në grup dhe të menduarit individual duke përfshirë gjashtë kapela të ngjyrave të ndryshme. “Gjashtë kapelat për të menduar” dhe ideja e ndërlidhur e mendimit paralel ofrojnë mjete për grupet, në mënyrë që ata t’i planifikojnë proceset e të menduarit në mënyrë të detajuar dhe logjike, dhe duke e bërë këtë, të mendojnë së bashku në mënyrë më efektive. Qasja e gjashtë kapelave për të menduar mund të përdoret për të adresuar gati çdo aktivitet të zgjidhjes së problemit që mund ta hasni në klasë.

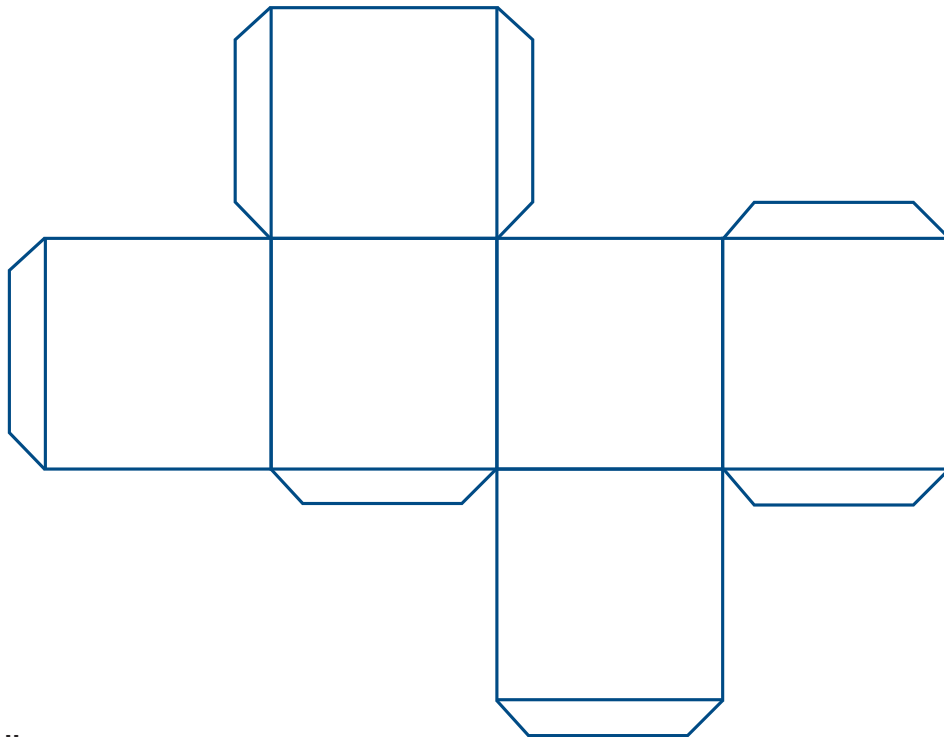
	<p>Kapela e bardhë kërkon informacionet e ditura ose të nevojshme. “Faktet, vetëm faktet.”</p> <p>Lini argumentet dhe propozimet dhe shikoni bazën e të dhënave. Ajo mbulon faktet, shifrat, nevojat dhe mungesat e informacioneve. Shikoni informacionet që keni dhe shikoni çfarë mund të mësoni nga ato. Shikoni çka nuk dini dhe i plotësoni ose merrni parasysht.</p>
	<p>Kapela e verdhë është simbol i pozitivitetit dhe optimizmit. Nën këtë kapelë ju eksploroni gjërat pozitive dhe shikoni cilat janë vlerat dhe dobite.</p> <p>Kapela e verdhë ju ndihmon të mendoni pozitivisht. Është këndvështrimi optimist që ju ndihmon të shihni të gjitha përfitimet e vendimit dhe vlerën në të. Pse diçka do të funksionojë dhe pse do të sjellë përfitime. Mund të përdoret teksa presim rezultatet e disa veprimeve të propozuara, por mund të përdoret edhe për të gjetur diçka me vlerë në atë që tashmë ka ndodhur. Mendimi me kapelën e verdhë ju ndihmon të vazhdoni para kur gjërat duken të zymta dhe të vështira.</p>
	<p>Kapela e zezë simbolizon gjykimin – avokatin e djallit ose shtjellon pse diçka mund të mos funksionojë. Vë në pah vështirësitë dhe rreziqet; ku gjërat mund të shkojnë keq. Ndoshta kjo është Kapela më e fuqishme dhe e dobishme në mesin e Kapelave por që paraqet problem nëse përdoret së tepërmi.</p> <p>Duke përdorur kapelën e zezë për të menduar, shikoni të gjitha pikat e Duke përdorur kapelën e zezë për të menduar, shikoni të gjitha pikat e këqija të vendimit. Shikoni me kujdes dhe me vëmendje. Mundohuni të shihni pse mund të mos funksionojë. Kjo është e rëndësishme sepse thekson anët e dobëta të një plani. Ju mundëson t'i eliminoni, ndryshoni ato ose të përgatitni plane emergjente për luftimin e tyre. Nuk ka kuptimin e një kapele inferiore ose negative. Kapela e zezë përdoret për të vërejtur se pse një sugjerim nuk përkon me faktet, përvojën e disponueshme, sistemin në përdorim ose politikën që ndiqet. Kapela e zezë duhet të jetë gjithmonë logjike. Mendimi nën kapelën e zezë ju ndihmon që planet tuaja të jenë ‘më të fuqishme’ dhe më të qëndrueshme. Mund t’ju ndihmojë edhe të vëreni të metat fatale dhe rreziqet para se të filloni një veprim.</p>
	<p>Kapela e kuqe ka kuptimin e ndjenjave, parandjenjave dhe intuitës. Kur e përdorni këtë kapelë ju mund të shprehni emocione dhe ndjenja dhe të ndani frikën, pëlqimet, mospëlqimet, çka doni dhe urreni.</p> <p>‘Kur vini’ kapelën e kuqe, ju i shikoni problemet duke përdorur intuitën tuaj, reagimin instinktiv dhe emocionet. Gjithashtu mundohuni të kuptoni si do të reagojnë emocionalisht të tjerët. Mundohuni të kuptoni përgjigjet e personave që nuk e njohin plotësisht arsyetimin tuaj. Kapela e kuqe i lejon mendimtarit të shprehë intuitë pa pasur nevojë ta arsyetojë atë. Zakonisht ndjenjat dhe intuita mund të futen në diskutim nëse mbështeten në logjikë. Nganjëherë ndodh që ndjenja është e vërtetë por logjika është e rremë. Kapela e kuqe i jep mendimtarit lejen e plotë për të shprehur ndjenjat e tij ose të saj për temën në atë moment.</p>
	<p>Kapela e gjelbër fokusohet në kreativitet, mundësi, alternativa dhe ide të reja. Është mundësi për të shprehur koncepte dhe perceptime të reja.</p>
	<p>Kapela e kaltër përdoret për menaxhimin e procesit të të menduarit. Është mekanizmi kontrollues që siguron që udhëzimet e Six Thinking Hats® po vëzhgohen.</p>

¹¹ http://www.debonogroup.com/six_thinking_hats.php; <http://raising-teaching-children.blogspot.com/2013/10/six-thinking-hats-collaborative.html>

Gjashtë kapelat për të menduar mund të përdoren në mënyra të ndryshme në klasë:

- Ndani klasën në 5 grupe (ju mund ta mbani kapelën e kaltër) dhe kërkoni nga secili grup që ta analizojë problemin nga perspektiva e secilës kapelë
- Formoni grupe me nga 6 nxënës, ku secili prej tyre merr një kapelë
- Nxënësit mund të ofrohen vullnetarë për një kapelë të caktuar nëse kanë ndonjë ide të mirë
- Mund t'i përdorni gjatë diskutimit në klasë – duke folur nga perspektiva e një kapele
- Mund t'i drejtoni diskutimet për një problem që ka ndodhur në klasë
- Mund t'i analizoni temat e ndryshme të lëndëve.

Bëni kubin dhe vendosni një kapelë në çdo anë. Tregoni temën dhe nxënësit mund ta rrokullisin zaren për ta vendosur perspektivën.

Shembull:

Prezantoni çështjen (kapela e kaltër): Shujta në shkollë ose tekstet shkollore janë falas për të gjithë fëmijët.

Prezantoni nga një kapelë dhe kërkoni nga pjesëmarrësit të bëjnë pyetje nga perspektiva e asaj kapele, në pajtim me funksionin e saj.

Mendimi me kapelën e verdhë:	Cilat janë përfitimet e ofrimit të shujtave falas?
Mendimi me kapelën e zezë:	Çfarë do ta bënte të vështirë ofrimin e shujtave falas?
Mendimi me kapelën e gjelbër:	Çfarë idesh keni për t'i zgjidhur problemet e kapelës së zezë?
Mendimi me kapelën e kuqe:	Si ndiheni për këtë vendim? Kush do të ishte më i kënaquri?
Mendimi me kapelën e bardhë:	Sa nxënës kemi? Sa do të kushtojë për secilin nxënës?

Formoni grupe me nga pesë persona dhe secilit ia jepni një kapele të ndryshme.

■ AKTIVITETI 2: PEMA E PROBLEMIT

Pema e problemit është metodë e paraqitjes së problemeve kryesore, bashkë me shkaqet dhe pasojat e tyre. I ndihmon fëmijët të mendojnë në mënyrë analitike dhe të gjejnë zgjidhjet e tyre për një problem. Theksi është në të kuptuarit e problemit si fillim.

Vizatoni pemën, me rrënjët dhe degët që shihen. Merrni një problem që është i njohur për pjesëmarrësit (ose nxënësit në klasë).

Për shembull: ndotja e lumenjve, shprehitë e të ngrënit jo të shëndetshëm, prerja e pemëve, përdorimi i qeseve plastike, situata e dhënë në një tregim ose libër etj.

Shënoni problemin në trungun e pemës.

Pyesni: Pse e kemi këtë problem?
Cilat janë shkaqet e këtij problemi?
Cilat janë efektet e këtij problemi?

Vizatoni pemën në letër table, diskutoni dhe shkruani të gjitha shkaqet dhe pasojat që ju vijnë ndër mend.

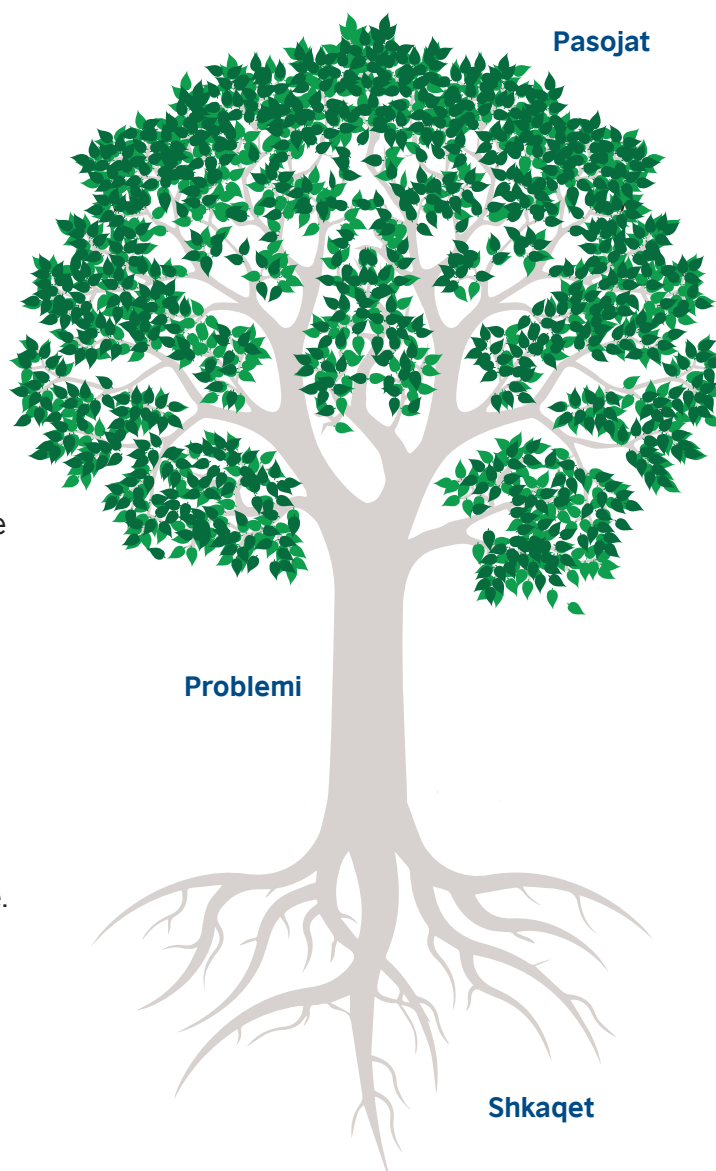
Mendoni më thellë, duke i identifikuar shkaqet direkte dhe indirekte dhe pasojat afatshkurta dhe afatgjata.

Fletët e vizatuara vendosni në mure dhe organizoni shëtitje në galeri, duke i lexuar idetë e grupeve të tjera.

Nëse keni kohë, filloni një diskutim, duke eksploruar zgjidhjet e mundshme për menaxhimin e shkaqeve dhe pasojave të problemit. Nga zgjidhjet mund të kaloni te veprimet që personat mund t'i ndër marrin. Madje mund t'i shtoni zgjidhjet në pemë në formë të frutave.

Reflektoni – Çfarë mësuat? A mund t'ju ndihmojë kjo për të dalë me zgjidhje?

Mendoni për përdorimin e këtij mjetei në klasë.

2.3 Dita e tretë

Dita e tretë ka të bëjë me reflektimin dhe aplikimin e njohurive. Në dy sesionet e para, pjesëmarrësit do të përdorin dhe thellojnë njohuritë e tyre për micro:bitin. Dy sesionet e fundit ofrojnë kohë për planifikimin e aktiviteteve të klasës dhe projekteve shkollore.

Dita e tretë përbëhet nga katër sesione me nga 90 minuta:

SESIONET

Sesioni 1: | Micro:biti

Sesioni 2: | Micro:biti – Pjesa 2

Sesioni 3: | Reflektimi dhe planifikimi për zbatimin e mëtejshëm të MKZP-së

Sesioni 4: | Planifikimi i projektit të shkollës

SESIONI 1: MICRO:BITI

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- kuptoni karakteristikat e micro:bitit;
- ndërlidhni përdorimin e micro:bitit me lëndën tuaj;
- identifikoni ciklin e zgjidhjes së problemit;
- gjeneroni ide për zgjidhjen e problemit duke përdorur micro:bitin.

KARAKTERISTIKAT E MICRO:BITIT

Në tavolinë janë dy grupe të letrave. Njëri grup ka të bëjë me karakteristikat e micro:bitit dhe grupi tjetër i letrave ka të bëjë me gjërat konkrete/projektet/detyrat që mund t'i kryeni me micro:bitin.

Ndërlidhni karakteristikën me detyrën konkrete.

GRUPI 1 – KARAKTERISTIKAT	GRUPI 2 – JU LEJON
LED-ët Shkurtesa LED qëndron për Diodën Emetuese të Dritës. Micro:biti ka 25 LED-ë të programueshëm individualisht	Shfaqjen e tekstit, numrave dhe imazheve
SENSORI I DRITËS Duke i kthyer LED-ët për t'u shndërruar në input, ekrani i LED-it punon si sensor bazik i dritës	Të detektoni dritën e mjedisit
SENSORI I TEMPRATURËS Micro:biti funksionon si sensor bazik i temperaturës	Të detektoni temperaturën e tanishme të pajisjes
AKSELEROMETRI Akselerometri mat përshpejtimin e micro:bitit tuaj; ky komponent e ndjen kur micro:biti lëviz	Të detektoni përshpejtimin dhe veprimet e tjera, p.sh. dridhjen, pjerrësinë dhe rënien e lirë
KOMPASI Kompasi detekton fushën magnetike të Tokës	Të detektoni se në cilin drejtim shkon micro:biti
RADIO Tri karakteristikat e radios ju mundësojnë të komunikoni me valë (pa tel) ndërmjet micro:bitëve	T'u dërgoni mesazhe micro:bitëve të tjerë, të ndërtoni lojëra me disa lojtar, dhe shumë më shumë!
BLUETOOTH Antena BLE (Bluetooth Low Energy) i lejon micro:bitit të dërgojë dhe pranojë sinjale të bluetoothit	Kjo i mundëson micro:bitit të komunikojë pa tela me kompjuterë personalë, telefona dhe tabletë; pra ju mund ta kontrolloni telefonin tuaj nga micro:biti juaj dhe të dërgoni kode në pajisjen tuaj nga telefoni juaj.
BUTONAT Në pjesën e përparme të micro:bitit janë dy butona (butoni A dhe B)	Mund ta detektoni kur janë shtypur këta butona, duke iu lejuar të aktivizoni kodin në pajisje
PINAT Gjithsej 25 konektorë të jashtëm janë në konektorin e micro:bitit, të cilëve iu referohemi si "pina"	Të programoni motorët, LED-ët ose komponentët e tjerë elektrikë me pinat ose lidhni sensorë shtesë për ta kontrolluar kodin tuaj!

- Pasi t'i keni përfunduar, prezantoni gjetjet tuaja. A u befasuat nga disa prej karakteristikave?
- A keni ide si mund të përdoret në klasën tuaj?

■ PËRDORIMI I MICRO:BITIT

Tani që i mësuam karakteristikat e micro:bitit, ta luajmë një lojë tjetër. Nga grupi i karakteristikave, secili grup duhet të gjenerojë së paku 2 ide se si mund ta lidhni mikro:bitin me klasën ose lëndën që e jepni.

Nga grupi i karakteristikave, duhet të merrni dy letra të rastësishme dhe nga ato të gjeneroni një ide si si mund ta përdorni atë në klasë. Për shembull, nëse merrni karakteristikën e **akseleratorit** dhe **radios**, ajo mund të përdoret për të numëruar hapat tuaj dhe i dërgon mesazh një micro:biti tjetër

SESIONI 2: MICRO:BITI – PJESA 2

AKTIVITETI	STRATEGJIA E MËSIMDHËNIES	BURIMET	KOHA
1. Ideja e kundërt	Pjesëmarrësit do ta zgjidhin problemin duke e përdorur micro:bitin		60'
2. Cikli i zgjidhjes së problemit	Duke e përdorur ciklin e zgjidhjes së problemit, pjesëmarrësit do ta planifikojnë aktivitetin e tyre të klasës		

■ IDEJA E KUNDËRT

Problemi:

1. Jeni në pushime verore. Askush nuk është në shkollë. Disa bimë në shkollë do të vyshken nëse nuk ujiten.
2. Jeni duke mësuar të luani në piano. Në klasën tuaj nuk keni piano.
3. Veturat ecin shumë shpejt pranë shkollës suaj. Policia do të reagojë por kanë nevojë për fakte.
4. Jeni i mërzitur.

Përdorni grupin e kartave për t'i kuptuar më mirë limitet dhe karakteristikat e Micro:bitit.

Zgjidhjet:

■ CIKLI I ZGJIDHJES SË PROBLEMIT

Pasi të përfundoni, kaloni së bashku nëpër ciklin e zgjidhjes së problemit dhe mundohuni ta dekonstruktioni procesin në klasë. Mund ta përdorni njërin nga shembujt e gjeneruar më herët në këtë sesion, ose ndonjë problem tjetër.

Cikli i zgjidhjes së problemit:

- a. Paraqitni një problem dhe shtroni pyetje për ta kuptuar atë plotësisht; sigurohuni që nxënësit ta kuptojnë me të vërtetë se cili është problemi. Lini të eksplorojnë, mësojnë rreth tij, t'i pyesin të tjerët.
- b. Imagjinoni zgjidhjet e mundshme – ejani me ide pa i analizuar ose gjykuar ato.
- c. Përzgjidhni idetë dhe shtroni hipoteza – zgjidhni disa nga idetë më të mira dhe shkruani supozimet tuaja ose hipotezën – çka do të ndodhte nëse...
- d. Bëni një plan dhe analizoni probabilitetin e zgjidhjeve, mendoni për të gjithë hapat dhe detajet
- e. Testoni prototipin tuaj
- f. Përmirësoni atë nëse duhet.

SESIONI 3: REFLEKTIMI DHE PLANIFIKIMI I ZBATIMIT TË MËTEJMË TË MKZP-SË

Rezultatet e të nxënit

Ju do të:

- reflektoni për atë që keni mësuar;
- planifikoni zbatimin e strategjive të mësimdhënies në klasën tuaj.

■ ÇFARË MËSUAM?

TEMA	UNË MËSOVA:
1. Mjedisi i klasës për MKZP-n	
2. Pyetjet	
3. Dëshmitë	
4. Perspektivat e ndryshme	
5. Strategjitë për zgjidhjen e problemeve	
6. Micro:biti	

■ IDEJA IME

■ VETËREFLEKTIMI

QËLLIMET E MIA

Do të provoj: _____

Do të doja të përmirësoj shkathtësitë e mia në: _____

Në periudhën tjetër, do të punoj në: _____

MËSIMDHËNËSIT

Siç e kemi përmendur edhe më herët, përfitimi dhe përmirësimi i shkathtësive të MKZP-së kërkon kohë dhe përpjekje dhe ato duhet t'i praktikojmë në kontekstin e lëndës dhe temës përkatëse, në klasat dhe shkollat tona. Për t'i këmbyer idetë dhe përvojat tona dhe për të reflektuar për praktikën tonë, është e rëndësishme që të dokumentohen aktivitetet, strategjitë dhe metodat e mësimdhënies që ne i përdorim në klasat tona.

Vizita e parë mentoruese do të jetë mundësi për të shkëmbyer përpjekjet tona, sukseset, reagimet e nxënësve por edhe për të shtruar pyetje dhe për të mësuar nga mësimdhënësit e tjerë.

Ju lutem, përdorni formularin online në vijim për të dokumentuar shembujt e aktiviteteve, në pajtim me temat e trajnimit, që lidhen me shkathtësitë e MKZP-së. Si dëshmi mund të përdorni planet tuaja mësimore, shembuj (ose foto) të punës së nxënësve, burimet e përdorura e të tjera.

TEMA	ÇFARË DUHET TË BËHET	DËSHMITË
Pyetjet	Mendoni dhe planifikoni me kujdes lloje të ndryshme të pyetjeve që mund t'ju shtroni nxënësve – mësoni ata si të formulojnë pyetje të mira	Shembuj të pyetjeve të përpiluara nga mësimdhënësi, shembuj të pyetjeve të përpiluara nga nxënësit, aktiviteti me nxënësit
Faktet dhe opinionet	Përgatitni aktivitet që do t'i ndihmojë nxënësit të bëjnë dallimin në mes fakteve dhe opinionëve gjatë leximit, përshkrimit, shkrimit...	Shembuj të aktiviteteve me nxënësit. Shembuj të deklaratave të fakteve dhe opinionëve
Pohimi, dëshmitë dhe arsyetimi	Kryeni eksperiment ose hulumtim – lini nxënësit të formulojnë pohimet e tyre, të mbledhin dëshmi të mjaftueshme dhe të vijnë në përfundime logjike	Shembuj të aktiviteteve me nxënësit. Pohimi që është dashur ta dëshmojnë. Shembuj të dëshmimeve dhe arsyesimit
Diskutimet dhe debatet	Organizoni diskutime dhe debate në klasë për tema të debatueshme – përcaktoni rregullat dhe përdorni argumente. Analizoni argumentet dhe arrini marrëveshje	Temat e diskutimit dhe debatit. Shembuj të argumenteve të dhëna nga nxënësit. Përshkrimi dhe reflektimi për procesin
Shqyrtimi i perspektivave të tjera	Ofroni mundësi që nxënësit të shqyrtojnë perspektiva të tjera gjatë shkrimit, analizimit, zgjidhjes së problemeve, vendim marrjes...	Shembuj të aktiviteteve me nxënësit
Micro:biti dhe zgjidhja e problemeve	Përfshini nxënësit në zgjidhjen e problemeve duke përdorur micro:bitin	Problemi që ata është dashur ta zgjidhin dhe mënyra si e zgjidhin duke e përdorur micro:bitin

FORMULARI PËR DOKUMENTIMIN E PRAKTIKËS SË MËSIMDHËNIES

(përdorni aq formularë sa ju nevojiten në mënyrë që të përfshini të gjitha shkathtësitë e MKZP-së)

Vendi/Qyteti:		
Shkolla:		
Emri i mësimitdhënësit:		
Kontakti:		
Lënda:		
Klasa (mosha e nxënësve):		
Tema (fusha e lëndës):		
Rezultatet e të nxënit:		
Shembulli përfshin:	PYETJET E NIVELIT TË LARTË	
	FAKTET DHE OPINIONET	
	POHIMI, DËSHMITË DHE ARSYETIMI	
	DISKUTIMET DHE DEBATET	
	SHQYRTIMI I PERSPEKTIVAVE TË TJERA	
	ZGJIDHJA E PROBLEMEVE	
	MICRO:BITI	
Përshkrim i shkurtër i aktivitetit:		
Shtojcat (planet, fotot, videot...):		

SESIONI 4: PLANIFIKIMI I PROJEKTIT TË SHKOLLËS

Rezultatet e të nxënit

Pas përfundimit të trajnimit, ju si pjesë e ekipit të shkollës, duke përfshirë drejtorin dhe mësimdhënësit, duhet të planifikoni aktivitete të ndryshme me qëllim që:

- Të prezantoni shkathtësitë e përfituara, njohuritë dhe burimet para pjesëtarëve të tjerë të stafit të shkollës, por edhe para prindërve dhe nxënësve;
- T'i përfshini ata në projektin/et e shkollës, që kanë për synim përmirësimin e shkathtësive të MKZP-së dhe përdorimin e micro:bitit në nivel të shkollës.

■ MBI PROJEKTIN SHKOLLOR

Hapi i parë duhet të përfshijë procesin e planifikimit, përcaktimin e qëllimeve dhe rezultateve të pritura, për të vazhduar me planin e hollësishëm të veprimit me përgjegjësitë, afatet kohore dhe burimet.

Të nxënit përmes projekteve u jep nxënësve mundësi për të punuar së bashku në projekte afatgjate që kanë kuptim. Studimet kanë treguar dëshmi se të nxënit përmes projekteve mund të çojë në rritje të mendimit kritik, rritje të besimit në nxënie, aftësi për të përkufizuar probleme, arsyetim me argumente të qarta dhe zotërim të përmbajtjes. Ndryshimet pozitive për mësimdhënësit dhe nxënësit përfshijnë motivim të përmirësuar, qëndrim pozitiv ndaj të nxënit dhe shkathtësive, shprehi të punës dhe aftësi të zgjidhjes së problemeve. Nxënësit që kanë vështirësi në të nxënit tradicional mund të shkëlqejnë në të nxënit përmes projekteve.

Projektet ndërdisiplinare u lejojnë nxënësve ta shohin se përmbajtja e lëndës nuk është e ndarë në të vërtetë nga bota reale. Përkundrazi, të gjithë i përdorin njohuritë e përmbajtjes të ndërthurura përgjatë procesit për ta zgjidhur një problem ose detyrë

■ HAPAT NË PLANIFIKIMIN E PROJEKTIT

Në grupet e shkollës gjeneroni ide për një ose dy projekte (varësisht nga madhësia e shkollës).

Hapi 1: Zhvilloni një temë që zgjon interesim dhe që e mbulon përmbajtjen dhe rezultatet e kurrikulës, që ka lidhje të vërtetë me ndonjë problem të shkollës, komunitetit lokal ose të jetës reale, dhe u jepni mundësi nxënësve t'i përdorin shkathtësitë e MKZP-së dhe micro:bitin për të marrë pjesë, eksploruar dhe kryer hulumtimin.

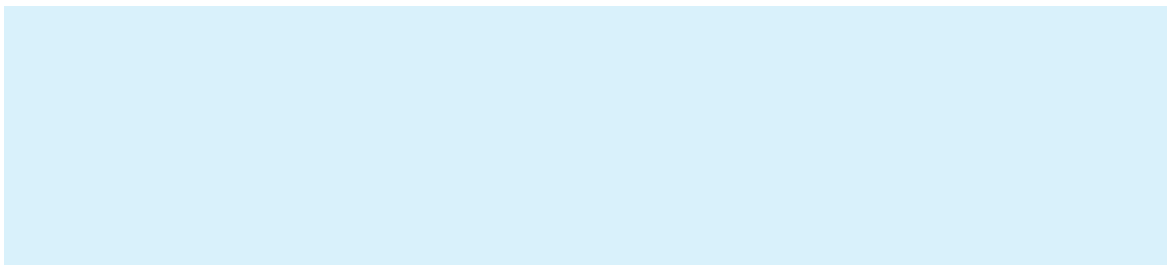
Disa nga idetë mundshme:

- Si të përmirësohet mjedisi i të nxënit në shkollë – hapësira fizike (ridizajnimi i klasës)?
- Si ta mbështetet komuniteti i shkollës?
- Si të përmirësohet të nxënit mes nxënësve?

Por edhe në lidhje me përmbajtjen:

- Si të bëhemi shkollë më e “gjelbër”?
- Ushqimi i shëndetshëm – përmirësimi i shprehive të të ngrënit
- Komuniteti ynë – më parë, tani dhe në të ardhmen
- Mësoni si të kurseni – burimet, paratë, mjedisin.

Idetë tona:

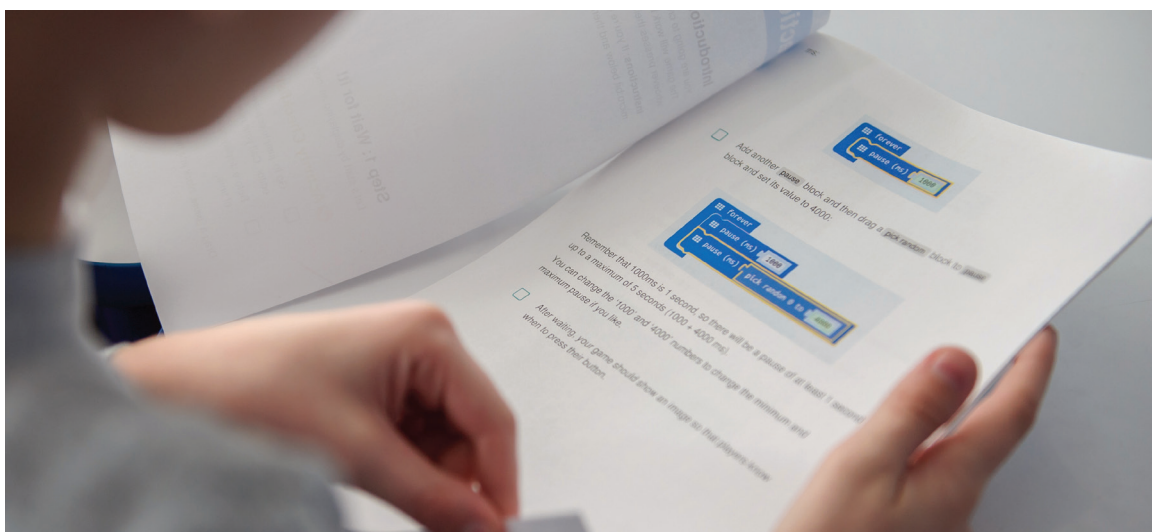
Shtroni pyetjet në vijim:

- A mund t’i përfshini nxënësit në planifikimin, vendim marrjen, organizimin dhe zbatimin e projektit?
- Si do t’i përfshini shkathtësitë e MKZP-së dhe micro:bitit?
- Cilët mësimdhënës të tjerë ose kë nga stafi i shkollës mund ta përfshini?
- Cilët pjesëtarë të komunitetit mund të përfshihen?

Zhvilloni një hartë mendore të ngjashme me atë në fillim të trajnimit, por këtë herë harta duhet të mendohet dhe organizohet rreth temave të ndryshme – studimeve sociale, gjuhës, shkencës, artit... Identifikoni aktivitetet e mundshme dhe pyetjet kyçe të cilave duhet t’i përgjigjen nxënësit përmes të nxënimit dhe eksplorimit.

Hapi 2: Filloni duke e pasur në mendje si do të jetë fundi. Mendoni për produktin e ndryshme finale të projektit dhe mënyrat e prezantimit të tij para audiencave të ndryshme.

Hapi 3: Zhvilloni planin e veprimit me qëllimet, rezultatet, rolet, përgjegjësitë dhe afatin kohor.

Vlerësoni idenë tuaj të projektit:

QËLLIMI – PSE PO E BËJMË KËTË PROJEKT?			
Projekti bazohet në një problem të identifikuar që duam ta zgjidhim; një praktikë të cilën duam ta përmirësojmë ose një pyetje të cilës duam t'i japim përgjigje.			
Kemi qëllime dhe objektiva të qarta dhe dimë si ta matim suksesin.			
ÇFARË PËRFSHIN PROJEKTI?			
Aktivitetet e projektit lidhen qartë me rezultatet e kurrikulës, duke u lejuar nxënësve të aplikojnë njohuritë dhe shkathtësitë e tyre.			
Projekti përfshin mundësi për nxënësit që ta praktikojnë mendimin kritik, zgjidhjen e problemeve dhe përdorimin e micro:bitit.			
Projekti është i lidhur me kontekstin e botës reale, përdor procese dhe mjete të botës reale dhe ka ndikim të vërtetë.			
KUSH DUHET TË PËRFSHIHET?			
Projekti përfshin ekip ose ekipe të mësimdhënësve, nxënësve dhe, nëse është e mundur, prindërve, ekspertëve dhe pjesëtarëve të tjerë të komunitetit.			
Nxënësit do të kenë mundësi t'i praktikojnë shkathtësitë e tyre për jetën përmes përfshirjes në planifikimin e projektit, zbatimin dhe vlerësimin e tij.			
SI PREZANTOHEN REZULTATET E PROJEKTIT?			
Projekti kërkon që nxënësit ta demonstrojnë atë që kanë mësuar duke e krijuar një produkt që u prezantohet ose u ofrohet nxënësve të tjerë dhe/ose personave të tjerë jashtë klasës.			
Projekti është vlerësuar nga nxënësit, mësimdhënësit dhe palët e tjera të interesit, duke iu ndihmuar atyre të mësojnë nga reflektimi për të.			

FORMULARI PËR DOKUMENTIMIN E PROJEKTIT

Vendi/Qyteti:	
Shkolla:	
Kontakti:	
Titulli i projektit:	
Kohëzgjatja e projektit (fillimi/fundi):	
Qëllimi i projektit:	
Objektivat:	
Rezultatet e pritura:	
Nr. i mësimeve të përfshirë:	
Nr. i nxënësve të përfshirë:	
Lista e aktiviteteve:	
Përshkrim i shkurtër i aktiviteteve që lidhen me shkathësitë e MKZP-së:	
Aktivitetet me micro:bitin:	
Shtojcat (plani, fotot, videot...):	

@ British Council 2020

The British Council is United Kingdom's international organisation for cultural relations and educational opportunities.

www.britishcouncil.org